

OTDK - DOLGOZAT

**SCHMIDT ALEXANDRA
BA**

2013

**A SÁNDORFALVI BERUHÁZÁSOKKAL (2006-2011) KAPCSOLATOS
LAKOSSÁGI ELÉGEDETTSÉG VIZSGÁLATA**

**THE INVESTMENTS OF SÁNDORFALVA (2006-2011) ABOUT THE
POPULATION'S CONTENTMENTS INVESTIGATION**

SCHMIDT ALEXANDRA

Kézirat lezárva: 2012. március 21.

TARTALOMJEGYZÉK

1. BEVEZETÉS, TÉMAVÁLASZTÁS INDOKLÁSA, HIPOTÉZISEK	1
2. IRODALMI ÁTTEKINTÉS.....	3
2.1. A város nevének eredete.....	3
2.2. Sándorfalva történeti bemutatása.....	3
2.2.1. Új település (1879)	4
2.2.2. Sándorfalva az I. világháború idején	6
2.2.3. A község a két világháború közötti időszakban	8
2.2.4. Településtörténet az 1945-ös földreformtól 1999-ig	7
2.3. Sándorfalva városrészei	8
3. ANYAG ÉS MÓDSZER	9
3.1. Kutatás célja és módszertana	10
4. NÉPESSÉG ÉS VÁROSFEJLESZTÉS KAPCSOLATÁNAK VIZSGÁLATA ...	12
4.1. Az infrastruktúra fogalma és összetevői, a beruházás fogalma	12
4.2. Lakáshelyzet	14
4.2.1. Lakásállomány alakulása 2001-2010 közötti időszakban	14
4.2.2. Népeség szám alakulása alapítástól napjainkig	15
4.3. Európai Unió beruházások Sándorfalván (2006-2010).....	23
4.3.1. Bölcsőde fejlesztése	25
4.3.2. Iskola bővítés és fejlesztés.....	25
4.3.3. Ifjúsági közösségi tér fejlesztése	26
4.3.4. Műfüves labdarúgó pálya	26
4.3.5. „Orchideás tavak” szabadidőpark létrehozása.....	26
4.3.6. Négylakásos bérlakásépítés	27
4.3.7. Öregek napközi otthonának felújítása és bővítése.....	28
4.3.8. Korszerű buszpályaudvar építése	28
4.3.9. Sándorfalva néprajzi, helytörténeti bemutató tereinek fejlesztése	28
4.3.10. A település könyvtárának felújítása.....	28
4.3.11. Az Ady Endre utca közterület-rendezése	29
4.3.12. Folyamatban lévő szennyvízberuházási projekt	29
5. SAJÁT FELMÉRÉS ÉS EREDMÉNYEINEK ÉRTÉKELÉSE A NÉPESSÉG ÉS ANNAK ÉLETSZÍNVONALÁBAN A BERUHÁZÁSOK HATÁSÁRA BEKÖVETKEZŐ VÁLTOZÁSOKRÓL	29
6. ÖSSZEFOGLALÁS ÉS JAVASLATOK	53
IRODALOMJEGYZÉK	57
MELLÉKLET.....	I
NYILATKOZAT	XXV

1. BEVEZETÉS, TÉMAVÁLASZTÁS INDOKLÁSA, HIPOTÉZISEK

A választott témám a sándorfalvi beruházásokkal (2006-2011) kapcsolatos lakossági elégedettség vizsgálata.

A téma kiválasztásánál fontos szempont volt, hogy az érdeklődési körömnak is megfeleljen. Mivel egyetemi tanulmányaim hatására egyre többet foglalkoztatnak a különféle beruházások és azok eredményességei, úgy gondoltam, kutatásom során is ezek vizsgálatával szeretnék foglalkozni. Az elmúlt néhány évben a város látványosan fejlődött és fejlődik folyamatosan. Több új lakóház is épült, éppen ezért tartom fontosnak a népesség életszínvonalában bekövetkező változások és a beruházások közötti kapcsolatok kutatását kiemelten a fent említett időszakban.

Témaválasztásomban érzelmi okok is közrejátszottak, hiszen a családom is úgy költözött Sándorfalvára 1994-ben, és attól kezdve rengeteg változáson ment keresztül a település.

Hipotézisek, célkitűzések

A dolgozatomban célul tűzöm ki Sándorfalva város népesség számának alakulása és a beruházások közötti kapcsolatok, valamint a népesség életszínvonalában bekövetkező változások kutatását. Azt fogom vizsgálni, hogy van-e összefüggés a város népesség szám változása és az utóbbi pár év városi beruházásai között. Kérdőíves módszerrel vizsgáltam a hipotéziseim helytállóságát. A kérdőíves megkérdezést a 15 év feletti sándorfalvi lakosok körében végeztem el.

1. Feltételezem, hogy a 15 év feletti sándorfalvi megkérdezettek 50%-a nem elégedett az önkormányzat tevékenységével és a beruházások jellegével, vagyis szerintük a beruházások előtti szolgáltatások színvonala magasabb volt, mint jelenleg.
2. Véleményem szerint az új beruházásoknak köszönhetően több a munkalehetőség, ezért úgy gondolom, van összefüggés a beruházások, a népesség szám alakulása és a migráció között. Ezért feltételezem, hogy a 15 év feletti sándorfalvi válaszadók 80%-a

gondolja úgy, hogy a fejlesztések hozzájárulnak a betelepülők számának növekedéséhez, valamint a jelenlegi lakónépesség megtartásához.

3. Feltételezem, hogy a beruházásoknak köszönhetően a 15 év feletti sándorfalvi megkérdezettek 50%-ának nőtt az életszínvonala.
4. Véleményem szerint a megkérdezett 15 év feletti sándorfalvi lakosok 70%-a nem tudja megítélni, hogy a megvalósult beruházások fenntartása milyen anyagi terhet ró az önkormányzatra.

2. IRODALMI ÁTTEKINTÉS

2.1. A város nevének eredete

A település az alapítójáról örgróf Pallavicini Sándorról kapta a nevét. Hiszen a Pallavicini család adományozta a birtokának ezen részét az algyői 1879-es nagyárvíz károsultjai részére az újrakezdés reményében. Hálából a károsultak Sándorfalvára keresztelték az új települést. A 2005-ös várossá nyilvánításkor a lakosság tagjai maguk között egy időben Sándor várossá keresztelték, de a múlta, és az alapító családra való tekintettel megmaradt eredeti neve, kiegészülve a város szóval. Így lett Sándorfalva város.

2.2. Sándorfalva történeti bemutatása

Sándorfalva az Alföld déli részén, a Duna-Tisza közében, Csongrád megyében fekszik. Mindössze 12 km-re a megyeszékhelytől, Szegedtől északra a 4519. sz. műút mentén található. Szomszéd települései közé tartozik Szegeden kívül még Dóc, Balástya, Szatymaz, Hódmezővásárhely és történelmileg a legfontosabb Algyő. A város területe: 55,8 km², népsűrűsége 2010-ben 147,16 fő/km² volt. A város a Szegedi Kistérség második legnagyobb lélekszámú, illetve harmadik legnagyobb területű települése (Sándorfalva Város Szociális Szolgáltatástervezési Konceptiója 2011). Szeged és környékén az egyik legjobban fejlődő és gyarapodó népességű település (Csongrád megye településeinek Atlasza 1996).

A település jelentős része a Pusztaszeri Tájvédelmi Körzethez tartozik, mivel jelentős zöldterülettel, parkokkal rendelkezik. A fenyves erdők, rétek és nádasok mellett élővíz csatornával is büszkélkedhet, mely szinte körbefonja a várost. „Nincs hegye, partjain hordozó folyója, csak belesimul az Alföldbe.” (Darázs et al.,1999). A sakktábla település szerkezetű (Csongrád megye településeinek Atlasza 1996) város utcái hangulatosak, rendkívül tisztán tartottak többnyire nyílegyenesek, „részben párhuzamosak egymással, részben merőlegesek egymásra”, s így telektömböket hoznak létre (Gyémánt, Katona 2010). A városközpontban lelhető fel a legtöbb műemlék, köztük az I. világháborúban elesettek névsortáblája kiegészítve utólag a II. világháborúban elesettek névsorával (1. melléklet), az alapító Pallavicini Sándor gróf bronzból készült dombormű képe (2. melléklet).

A város nem rendelkezik évszázadokra visszanyúló múlttal, mint például Ópusztaszer. Mindenesetre nagy történelmi eseményhez köthetjük létezésének alappilléreit. Az alapításról minden évben kellő módon megemlékezik a lakosság, s hogy az idelátogató vendégek, turisták is megismerjék a város történetét, múltját, létrehozták a Pallavicini kastélymúzeumot. „Világhírű szülöttei sincsenek, de több polgára feliratkozott a lexikonba.” (Darázs et al.,1999). Egyik legkiemelkedőbb polgára volt a szegedi születésű Budai Sándor, akinek sándorfalvi házat nemrégiben felújították turisztikai célból, hiszen róla nevezték el a Budai Sándor Művelődési Házat, nevéhez fűződik a város híres Budai Sándor Citerazenekarának megalapítása, s a festészetben is jelentős alkotásokat hagyott hátra.

2.2.1. Új település (1879)

A Pallavicini család volt az egyetlen főúri család, mely több évtizedig élt Magyarországon, s 1827-ben már a magyar honosságot is megkapták (http://www.webdesign.hu/pallavicini/hu/a_pallavicini_fouri_csalad?content=2 2011).

Jelentős birtokokkal rendelkeztek országszerte. Pallavicini Alfonz fia, Sándor volt az, aki 1879 márciusában a tiszai nagyárvíz idején saját birtokát ajándékozta a szerencsétlenül járt algyői parasztoknak.

Március 5-én este 7 órakor a legbiztonságosabbnak tartott Petresi gát átszakadt, s az erős áradat miatt meggyengült gátat több helyen áttörte a víz, egészen addig, míg március 7-én hajnalra elmosta Algyő és Tápé községet. Március 12-re a Tisza Szeged várost is elérte, és „akkor pusztult el a magyarság gyöngye, az Alföld fővárosa” (Molnár 1904). Az emberek a környező falvakba húzódtak, várva a segítségre. Mivel az uralkodói család igazgatási központja is Algyőn volt, így a családot is személyesen érintette a katasztrófa, jelentős anyagi veszteséggel együtt. Algyőn 480 lakóház omlott össze és mintegy 3300 kataszteri hold földterületet borított víz. „...Egy temető volt a Tisza-Maros szöge.” (Molnár 1904). A Pallavicini uradalom a következő javaslatokat tette Algyő helyzetének megoldására:

- o a család 300 kataszteri holdat ajándékoz új település céljára
- o az ajándékozott földterület a birtoknak a magasabb fekvésű részén legyen
- o „A település színhelyét a megyei törvényhatósági bizottság, az uradalom és Algyő község lakosságának küldöttei közösen választanak ki.”

- o a földterületet ingyen kapják örök tulajdonukba

A javaslatokat a bizottság elfogadta. Az uradalmi család bejelentette, hogy az új színhelyen templomot (3. melléklet), és plébániát építtet saját költségén, valamint itt kap helyet a jószágigazgató kastélya (4. melléklet), és két adminisztrációs épület is. Ezzel egy időben az ősi Algyőt megszűnt településsé nyilvánították.

Június 12-én az áttelepítési és alapítási szerződésről – továbbiakban Emlékirat – már csak az aláírás hiányzott. Az Emlékirat szerint az ajándékozott 300 kataszteri holdat 597 egyenlő nagyságú telekre osztották szét. Az 1880-as népszámlálási adatból becsülve Algyő lakossága 3000-3200 fő volt, ebből 588-an jelentek meg az áttelepülésnél és az aláírásnál, viszont az 1879. július 25-ei építési határidő lejárta után derült ki, hogy csupán csak 74 ház épült fel, mivel az algyőiek többsége visszavándorolt a romba döntött településre. Az építéshez a Pallavicini család Bécsben (bécsi palotájuk a József tér 12 szám alatt volt megtalálható) 2300 forintot gyűjtött össze. Végül 1879. augusztus 20-án a felépült 9 utcás település, Sándorfalva hivatalosan is átadásra került (Juhász 1978). 1882-ben épült meg az iskola, községháza, templom és a csendőrőrs is. Ugyanebben az évben Algyő is újra benépesült, és 1883-ban különvált Sándorfalvától. Azonban a vagyoni elosztásnál Sándorfalva alig kapott valamit, mert a községi pótdó hátralékot Algyő nem származtatta át Sándorfalvának, így a fizetés elmaradt, később törölték. 1887-ben a község lehetőséget kapott jövedelmének gyarapítására, hiszen a piactartási engedélyt is megkapták. 1889-re a közegészségügy ellátása érdekében felépítették az első gyógyszertárat is (Molnár 1904). 1909-re a település kinőtte önmagát, és a lakosok a hitbizományi uradalomhoz fordultak segítségért. Az uradalom méltányosnak találta a kezdeményezést és 13 kataszteri holdat választott le a birtokából holdankénti 500-600 korona ellenében (Darázs et al., 1999).

2.2.2. Sándorfalva az I. világháború idején

Mivel Sándorfalva nem határ menti település volt, ezért a háború sem érintette közvetlenül. A háború idején a legfontosabb volt a mezőgazdasági betakarítások elvégzése, hiszen a terményre szükség volt. Az aratás miatt a gyerekek kevesebbet jártak iskolába. Az iskola akkori igazgatója Szemmáry Andor így írta le az iskola helyzetét: „A tanulók az iskolából napról napra többen maradnak ki, mert a magasra felcsigázott napszámbérek és a nagy drágaság miatt a tanulókat szüleik munkára fogják otthon.” ’A gyermekek bejelentés nélkül elhagyják az iskolát és nem törődnek semmivel és senkivel,...amit a mulasztások rengeteg száma mutat.” (Juhász 1978). Az iskola épülete ezért volt elhanyagolt, rossz állapotba került, s tovább rontotta, hogy a helyi Vörös Őrség, kinek tagjai a helyi parasztfiatalok voltak, s feladatuk az állami tulajdonban lévő értékek megóvása volt, az épületet és a kastélyt használták laktanyának. A háborúban tudomásunk szerint 671 férfi vett részt a településről és 215 halt meg. A vöröskatonák Sándorfalva hősi halottai, közülük csak néhányat ismerünk név szerint: Bösi Ferenc, Dobronyai Sándor, Fenyvesi Mátyás, Kéri István, Kukovenc Nana, Simon József, Tartóczy György.

1918-ban a Habsburg Birodalom szétesése után Sándorfalva határ menti település lett. „Szegedtől a francia megszállók, Szentestől a román hódító seregek előnyomulása vágta el a községet.” (Juhász 1978). Az uradalom tagjai és a falu vezetői elmenekültek a településről, s így a magukra maradt parasztok munkástanácsot hoztak létre, melynek elnöke, Vancsó András maga is részt vett a háborúban. 1919. április 3-án a Forradalmi Kormányzótanács állami tulajdonba kényszerítette a 100 hold feletti birtokokat, s így az uradalmi birtokhoz tartozó Sándorfalvát is. A népi tanács megalakulásáról nincsenek adataink, csupán azt tudjuk, hogy 1919. április 11-én ülésezett először a tanácsházán (5. melléklet).

2.2.3. A község a két világháború közötti időszakban

A háború után 1919. július 6-tól a község közigazgatási feladatait a Szegedi Városi Direktórium végezte. A közpénzzel a tanács takarékoskodott, s a pénzromlás miatt az árakat is központilag szabályozták. A község ez időre kinőtte saját határait, hiszen ugyanannyi házra egyre több személy jutott, ez házanként már 15-20 személyt jelentett. A településnek terjeszkednie kellett. A hitbizományi uradalomhoz fordulva jelezték igényüket újabb házhelyek megváltására. Az igénylőket 3 csoportra sorolták:

- o hadirokkantak, hadiözvegyek, hadiárvák
- o „mezőgazdaságban foglalkoztatott, önálló keresetből élő, saját jogú munkások, valamint a mezőgazdaság törpebirtokosai” (Juhász 1978)
- o akik az előző két csoportba nem sorolhatók, de Sándorfalván élnek.

A község 1921-re további 312 házhellyel büszkélkedhetett, ám csak 269-re volt előzetes igény, s a fennmaradó helyekre új igénylők jelentkeztek, így a fent említett csoportokhoz további személyek lettek hozzárendelve:

- o az első csoportban: 54+14 személy
- o másodikban: 178+84 személy
- o harmadikban: 37+19 személy

A problémát az jelentette, hogy így a 312 házhelyre már 386 jelentkező volt. Megoldásnak bizonyult az eddigi 500 négyszögöles parcellák kiosztása helyett a 400 négyszögöles parcellák kiosztása (Juhász 1978).

2.2.4. Településtörténet az 1945-ös földreformtól 1999-ig

Az alapításkor adományozott telekhez képest ötszörösére nőtt a község telekigénye.

1949-től folyamatos infrastrukturális fejlődés jellemezte a községet. 1949-ben az áramszolgáltatás, 1968-ban az ivóvízhálózat, 1984-1988 között a vezetékes gázhálózat épült ki. Az utcák szilárd burkolatot kaptak, megkönnyítve így a közlekedést, ez jelenleg az utak 80%-án jellemző. 1993-ban a telefon- és kábeltelevíziós hálózat került kiépítésre (http://www.sandorfalva.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=47&Itemid=5

9 2011). 1952 és 1971 között a Csongrád Megyei Állami Erdőgazdaság Sándorfalvi Erdészete a fakitermelés által munkalehetőséget biztosított a lakosok számára. Sándorfalva 1970-ben kapta meg a nagyközség címet. 1973-1990 között Dóc község Sándorfalva tanácsi igazgatása alá került. A rendszerváltás után a település vállalkozásai megszűntek, köztük a könnyűipar és a mezőgazdaságból élők száma is a felére csökkent. Két nagyobb jelentőségű vállalkozást azonban nem érintett túlzottan a rendszerváltás, az egyik az Aquaplusz Kft, mely a település vízszolgáltató vállalkozása és az Erfo Kft, mely seprűkészítéssel foglalkozik, és megváltozott munkaképességűeket foglalkoztat (Sándorfalva Város Szociális Szolgáltatástervezési Konceptiója 2011).

2.3. Sándorfalva városrészei

A város két nagy egységre osztható: bel-és külterület. Belterületen a lakosok megkülönböztetik a város alvégét és felvégét. A belterület központja a Szabadság teret, Alkotmány körutat, Ady Endre utcát, a Kastélykertet, Templomkertet és a Széchenyi utcát foglalja magába.

1958-ban Inczeffi Géza sándorfalvi helygyűjteményében (Sövényháza és vidékének földrajzi nevei c. tanulmánya) 50 földrajzi nevet tett közzé. Mára ezt a gyűjteményt további 97 hely- és földterületnévvel egészítették ki.

A külterület részei közül néhány 2011-ben: Büdös-tó, Csibafa szőlők, Csikójárás dűlő, Csuzdi dűlő, Eperjes dűlő, Fehérföldes dűlő, Homok dűlő, Kapcaszék dűlő, Kéri dűlő, Kővágó dűlő, Kuti dűlő, Nádasztó dűlő, Szaporhegy dűlő, Szent János dűlő, Szokony dűlő, Vedres szőlők (Sándorfalva Város Szociális Szolgáltatástervezési Konceptiója 2011).

3. ANYAG ÉS MÓDSZER

3.1 A kutatás célja és módszertana

A kutatásom két fő részből áll. Az első részben már ismertettem Sándorfalva kialakulását, történeti múltját. A második részben foglalom össze az infrastruktúra, beruházás, migráció és a népesedéssel kapcsolatos fogalmakat, 2006-2010 közötti beruházások rövid ismertetését, illetve itt szerepeltetem a saját kutatási eredményeimet is. A piackutatók az információgyűjtést három típusba sorolják: megfigyelés, szekunder (másodlagos) és primer (elsődleges) adatgyűjtés. Szekunder az adat, ha azt már más céllal összegyűjtötték, és primer adat az, amely újszerű, még nem közölt adat (Kotler 1999). Először a szekunder információk és adatok alapján elemeztem Sándorfalva lakásállományát és népességének alakulását. Primer kutatásom Sándorfalva város népesség számának alakulása és a beruházások közötti kapcsolatok, valamint a népesség életszínvonalában bekövetkező változások mérésére irányult. Azt vizsgáltam, hogy a lakosok életszínvonalában bekövetkezett-e valamiféle változás a beruházásoknak köszönhetően, illetve a fejlesztések befolyásolják-e a településen a migrációt, gyermekvállalási hajlandóságot. Primer kutatásom során fontosnak tartottam a terepmunkát, mely elősegíti a közvetlen információgyűjtést a településen végbemenő infrastrukturális folyamatokról. A terepmunkát a következő szakaszokra osztottam fel:

- o terepbejárás, mely során megtekintettem a vizsgálatban is megnevezett épületeket, helyszíneket
- o interjúkészítés, mely során magánszemélyekkel kitölttettem a kérdőívet
- o végezetül összegyűjtöttem a terepmunka során kapott információkat, és ezeket is felhasználva készítettem el a kutatási tanulmányomat (http://www.vetesforgo.hu/csatolt/119/tervezes_modszertana_2_fejezet.pdf 2011).

A kutatásomat nagymértékben nehezítette, hogy a helyi önkormányzattal nem tudtam együttműködni, mivel sem adatokkal, sem szóbeli interjúkkal nem járultak hozzá a munkámhoz. Megkeresésemre azt a választ kaptam, hogy a beruházások hatásai még nem mérhetőek. Azonban én úgy gondolom a kutatási eredményem hasznos és figyelemfelkeltő

információkat tartalmaz. A felmérésnél a kutatási folyamat szakaszait (Vincze- Lendvai E. 2010) használtam fel.

- o Először megfogalmaztam a fent említett vizsgálat tárgyát, majd ehhez felállítottam a hipotéziseimet.
- o Ezt követően elkészítettem a kérdőívet.
- o A kérdőíveket kitöltettem sándorfalvi lakosokkal.
- o Az adatokat feldolgoztam és elemeztem.
- o Végül a kutatási eredményeimet prezentáltam.

A kérdőív elkészítésénél a kérdőívszerkesztés alapvetőbb szabályait alkalmaztam:

- o Fel kell hívni a figyelmet arra, hogy a válaszadás önkéntes és név nélkül történik
- o Olyan kérdéseket kell feltenni, amelyek nem befolyásolják a válaszadót
- o A kérdések megfogalmazásánál - amennyire csak lehetett – törekedtem arra, hogy mindenki számára érthetőek és megválaszolhatók legyenek
- o A kapott válaszok alkalmasak legyenek a feldolgozásra (Horváth 2004).

A kérdőívet 19 kérdésből állítottam össze. Ezek egy része demográfiai jellegű kérdés volt, a többi része a beruházásokkal kapcsolatos elégedettség vizsgálatára irányult, illetve arra, hogy ezek a beruházások hogyan változtatták meg a lakosok életszínvonalát. A teljes kérdőív a 22. mellékletben megtekinthető, melynek szerkesztése során elengedhetetlen a kérdéstípusok meghatározása, vagyis milyen típusú kérdéseket fogunk alkalmazni a megkérdezés során. A kérdések között voltak zárt típusú kérdések, vagyis a válaszadó a megadott lehetőségek közül választhatott. Ezen belül megkülönböztetünk

- o két kimenetelű: két lehetőség közül kell választani
- o több kimenetelű: a válaszadó több lehetőséget is megjelölhet
- o szelektív: válaszlehetőségek mellett helyet biztosítunk önálló vélemény kifejtésére
- o és dialóguskérdéseket: az alany adott szituációról nyilvánít véleményt.

A kérdőívemben két kimenetelű és több kimenetelű szerepelt. A zárt kérdések mellett megkülönböztetünk nyitott kérdéseket is. Ilyenkor a válaszadónak lehetősége van saját

véleményét kifejezni. Ezt a kérdéstípust a 17. kérdésnél alkalmaztam. A beruházások előtti és utáni szolgáltatások színvonalának mérésére skálás megkérdezést használtam. Ezen belül megkülönböztetünk:

- o sorrendi skálát: a válaszadó sorszámozza a szempontokat
- o fontossági skálát: a válaszadó megjelöli, hogy a kérdés számára mennyire fontos
- o minősítő skálát: a vizsgálat tárgyának tulajdonságait minősíti
- o hajlandósági skálát: a válaszadó kifejezi szándékának erősségét
- o Likert-skálát: a válaszadó megjelöli azt az állítást, amivel egyetért (Végné 2006).

A kérdőívemben minősítő skálát alkalmaztam, vagyis a megkérdezettnek 1-től 5-ig kellett rangsorolnia az egyes szolgáltatások színvonalát a beruházások előtt és után.

A kérdőív megszerkesztése után próbakérdezést tartottam, mely során eldőlhet, hogy a kérdések logikus sorrendben követik-e egymást, illetve hogy az egyes kérdések esetében a megfelelő kérdésformát, válaszlehetőségeket választottuk-e (Lehota 2001).

A felmérést kérdezőbiztosok által szóbeli megkérdezés útján végeztem 2011. október 3-12. között a 15 év feletti sándorfalvi lakosok körében. A standard szóbeli interjú esetén a kinyomtatott és sokszorosított kérdőívvel a kérdezőbiztos személyesen szólította meg a potenciális válaszadókat. A kérdezőbiztos a standard interjúnak megfelelően minden alanyak ugyanazokat a kérdéseket teszi fel és regisztrálja azokat, ragaszkodva a kérdések sorrendjéhez. A felmérés folyamán fontos szempont volt, hogy a kérdezőbiztos semleges magatartást mutasson, így elkerülhető volt a válaszadó befolyásolása (Végné 2006). Az egyének külön-külön történő megkérdezése sok időt vett igénybe (Kotler 1999), mégis azért választottam a szóbeli megkérdezést, mert így magasabb a válaszadási hajlandóság és kikerülhetők az esetleges hibák, félreértések is. (Végné 2006). A kérdőívek formai és tartalmi áttekintése után a 390 db kérdőívből 386-ot találtam kiértékelhetőnek, s ez alapján végeztem el az elemzést.

4. NÉPESSÉG ÉS VÁROSFEJLESZTÉS KAPCSOLATÁNAK VIZSGÁLATA

4.1. Az infrastruktúra fogalma és összetevői, a beruházás fogalma

A népesség és városfejlesztés kapcsolatának vizsgálatához fontosnak tartom két fogalom áttekintését, hiszen Sándorfalván a várossá nyilvánítás után jelentős infrastrukturális fejlesztések mentek végbe az Európai Unió beruházásainak köszönhetően.

Elsőként az infrastruktúra fogalmát ismertetem. A szó latin eredetű, lefordítva finomszerkezetet, alapszerkezetet jelent (Abonyiné 2003). A szó tartalmának megfogalmazása ettől azonban sokkal összetettebb. A külföldi és magyar (Zboril 1972). szakirodalomban egyaránt találkozhatunk különböző definíciókkal, melyek többnyire átfedik, vagy éppen kibővítik egymást, így az infrastruktúrát nem tudjuk egy „zárt kategóriarendszerben” vizsgálni (Illés 1972). 1960-as évek végén, Magyarországon még ismeretlen volt. A legrövidebb megfogalmazást Mojmír Zboril írta le: „terület ellátása adott céllal, adott tevékenység számára.” Az infrastruktúra a nemzeti vagyon azon része, mely közvetlenül nem vesz részt a javak létrehozásában, ugyanakkor a gazdasági folyamatokat zavartalan működését biztosítani kell (Bácskai et al., 2004).

1963-ban W. Ehrlicher különítette el a termelői és fogyasztói infrastruktúrát. Ehrlicher a lakásállományokat nem sorolta be sem a termelői, sem a fogyasztói ágba. (Abonyiné 2003). Nyikolaj A. Utyenkov volt az, aki 1971-ben az infrastruktúrát Ehrlicherhez képest három ágra bontotta szét: termelői, szociális és humán részre. Nyikolaj már a lakásállományt is besorolta. Ezzel a felosztással sokan nem értenek egyet. (Abonyiné et al., 2001). Nyikolaj szerint az infrastrukturális intézmények bár nem közvetlenül szolgálják az anyagai értékek megteremtését, mégis fontos szerepet töltenek be a gazdaság fejlődésében (Illés 1972). R. Jochimsen ugyancsak 3 egységre választotta szét: anyagi, intézményi, személyi infrastruktúrára. Hiába a sokféle felosztás tény, hogy ezek az alrendszerek egymástól nem teljesen függetlenek (Abonyiné 2003). Az alrendszerek közötti kapcsolatot kitűnően

szemlélteti az alábbi összesített ábra (1. ábra). Az infrastruktúra ágazatai közül leginkább az anyagi ágazatok java része igen tőkeigényes (Bácskai et al., 2004).

1. ábra: Infrastrukturális rendszerek és alrendszerei

Forrás: Abonyiné Palotás J. (2001) 155.p.

A közember számára egyaránt elérhető, nagyrészt köztulajdonban lévő infrastrukturális létesítmények és az általuk biztosított szolgáltatások közhasznú munkaeszközként alkalmazhatók (Boeler 1964).

Az infrastruktúra és a beruházás szorosan összefügg egymással. A dolgozatomban a két fogalmat összevontan alkalmazom a vidék fejlesztése és a népesség alakulása közötti kapcsolat vizsgálatához is. Így a beruházás fogalmát sem általánosítom, hanem Illés Iván infrastrukturális beruházás definícióját használom, mely alatt „olyan társadalmi javakra fordított kiadásokat értünk, amelyek annyiban beruházási jellegűek, hogy jelenlegi ráfordításoknak jövőbeni eredmények felelnek meg.” Ezek a beruházások időtartamra vonatkoznak (Illés 1972). Zboril (1972) szerint „az infrastrukturális intézmények nagy része ugyanis a nem termelő beruházások közé sorolható” (Zboril 1972). Ezt az állítást Sándorfalva esetében is igaznak tartom.

4.2. Lakáshelyzet

4.2.1. Lakásállomány alakulása 2001-2010 közötti időszakban

A lakásállomány alakulása esetén csak pár adatot szeretnék feltüntetni az elmúlt 10 évre nézve, hogy látható legyen a település növekedése. Először azonban a lakásállomány fogalmát ismertetném. „Lakásállomány az éves lakásépítési és megszűnési statisztika segítségével az előző népszámlálás alapján becsült adat. A lakás „az eredetileg állandó emberi szállás, tartózkodás (otthon) céljára épített vagy lakássá átalakított és jelenleg is lakás céljára alkalmas, meghatározott rendeltetésű (lakó-, főző-, egészségügyi stb.) helyiségek egymással általában műszakilag (építészeti) is összefüggő egysége, amely a közterületről, udvarról vagy az épületen belüli közös térből (lépcsőház, folyosó stb.) önálló bejárattal rendelkezik.” (<http://iloma.econ.core.hu/index.php?page=definitions1> 2011). Sándorfalván a 2001-es népszámlálást követően a lakások, üdülők és más lakóegységek száma az 1. táblázatban jól látható módon alakult. A települések többsége esetén megfigyelhető, hogy a külterületnek is van állandó lakossága, ahogy Sándorfalva esetében is (Beluszky 1999).

1. Táblázat: Lakások, üdülők, egyéb lakóegységek száma 2001-ben

Forrás: Sándorfalva város Szociális és Szolgáltatástervezési Konceptiója 2011 alapján saját szerkesztés

Megnevezés	Lakások és lakott üdülők száma (db)	Nem lakott üdülők száma (db)	Lakott egyéb lakóegységek száma (db)
Külterület összesen	237	235	4
Belterület	2714	-	-
Összesen	2951	235	4

2001-ben magántulajdonban lévő ingatlan 2925 db, önkormányzati tulajdonban 15 db, és 11 db egyéb jogcímen lett nyilvántartva. 2003-ban az önkormányzat 8 lakásos bérházat építtetett. 2006 végére 3043 lakás volt nyilvántartva és ez időre 23 magántulajdonban lévő lakás épült fel. 2009-ben pályázati lehetőség által épült fel a Holcim-ház, azaz az önkormányzat tulajdonát képző 4 lakásos bérház (2. táblázat). Ennek ellenére 2010 végére az önkormányzat

tulajdonában 18 lakás volt (Sándorfalva város Szociális és Szolgáltatástervezési Koncepció 2011), mivel a 8 lakásos bérházból már 5 magántulajdonban van és ebből 2 jelenleg is eladó.

2. Táblázat: Épített, megszűnt ingatlanok és lakóingatlanok száma 2006-2010

Forrás: Pallavicini Terv Sándorfalva Város Önkormányzat 2006-2016 alapján saját szerkesztés

	Épített (db)	Megszűnt (db)	Lakóingatlanok száma (db)		
			Összesen	belterület	külterület
2006	23	4	3043	2643	400
2007	17	3	3057		
2008	22	2	3077		
2009	12	5	3084		
2010	11	4	3091		

Összességében elmondható, hogy „a lakásállomány a település növekedésével arányosan növekszik” (Sándorfalva város Szociális és Szolgáltatástervezési Koncepció 2011).

4.2.2. Népességszám alakulása alapítástól napjainkig

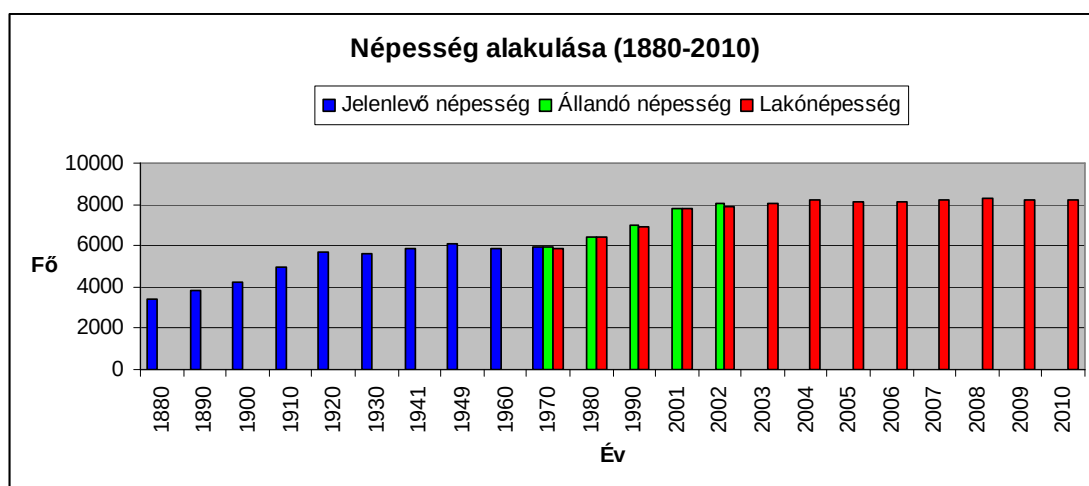
Ebben a fejezetben láthatjuk, hogy igaz az állítás, miszerint az infrastruktúra „a népesség telepítésének egyik legfőbb tényezője” (Illés 1972).

Ahhoz, hogy a népesség alakulását vizsgálni tudjuk, ismerni kell néhány alapvető fogalmat. Az egyik a jelenlevő népesség, vagyis azok a személyek, akik a népszámláláskor az összeírás helyén tartózkodtak. A jelenlevő népesség két csoportra bontható: az állandó népességre, akik lakhelye az összeírás helyén van, és a lakónépességre, kiknek az állandó lakhelye nem az összeírás helyén van, itt csak ideiglenesen tartózkodnak (Acsádi 1964).

A következő adatok vizsgálatánál kiemelten fontosnak tartom megemlíteni, hogy a Sándorfalva Város Szociális Szolgáltatástervezési Koncepciója 2011 adatai alapján a saját diagram szerkesztés során eltérő eredményeket kaptam, mint ami a koncepcióban szerepel, ez

lehetővé tette újabb következtetések megfogalmazását a város népesség alakulásával kapcsolatban.

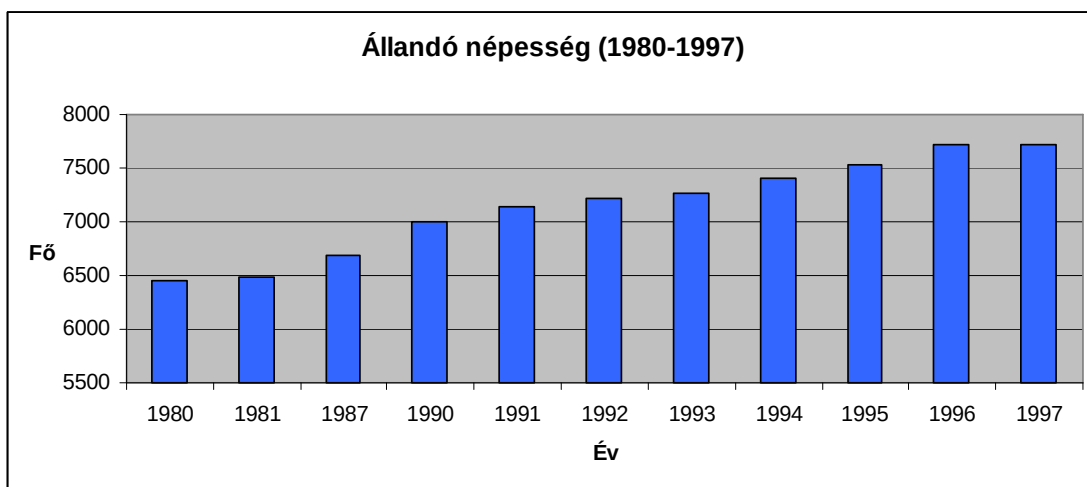
Sándorfalva népessége az alapítástól napjainkig növekvő tendenciát mutat (2. ábra). A kiugrások nagyon jól megfigyelhetők az első világháborút követő években, illetve a rendszerváltás és az ezredforduló idejétől. A diagram jól mutatja azt is, amit már a történeti áttekintés során is megemlítettem, hogy az első és második világháború idején a halálozások ellenére a település egyre gyarapodó népességgel büszkélkedhetett. Ehhez a későbbiek folyamán nagymértékben hozzájárulhatott Ratkó Anna népjóléti és egészségügyi miniszter (1949-1953 között) népesedéspolitikai programja. A születések ösztönzésére szolgáló intézkedések között szerepelt a terhesség megszakítási tilalom és a gyermektelenségi adó. Az ekkortájt születő gyerekek a Ratkó-gyerekek (<http://mek.oszk.hu/01900/01906/html/index145.html> 2011). Mivel az 1950 és 1956 közötti időszakban a népesség összetétele igen fiatalokból állt, családra vágytak, így az ő gyermekeik, akik az 1970-es években születtek a Ratkó-unokák elnevezést kapták. 1968-ban vezették be a gyermekgondozási segélyt. 1974-1975-ben ez a magyarázat a demográfiai robbanásra (<http://mek.niif.hu/02100/02185/html/221.html#223> 2011). Sándorfalva népessége is ettől az időszaktól nőtt rohamosan. Elmondható, hogy 1880-tól 2010-ig a népesség száma majdnem 2,5 –szeresére nőtt.

2. ábra A népesség alakulása (1880-2010)

Forrás: Sándorfalva Város Szociális Szolgáltatástervezési Konceptiója 2011 adatai alapján saját szerkesztés

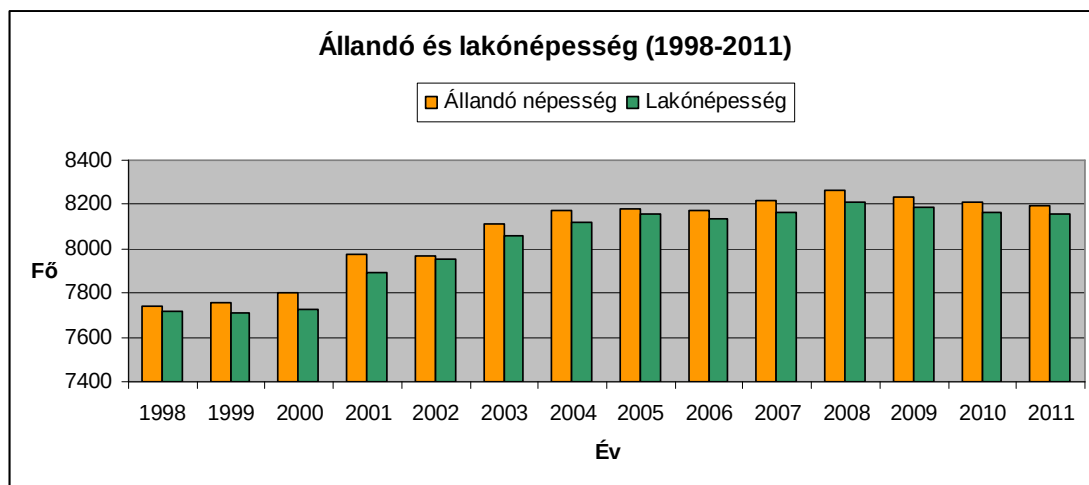
A népesség számának növekedéséhez (3. ábra) véleményem szerint az 1983-tól bevezetett lakásépítési állami támogatások is hozzájárultak (http://elib.kkf.hu/edip/D_13704.pdf 2011). Ezt Acsádi (1964) állítása is igazolja, miszerint a lakáshelyzet, lakáshoz jutás a „születési gyakoriságot bizonyára előmozdítja.” (Acsádi 1964). Így az 1980-1997 közötti időszakban lévő folyamatos népesség növekedés részben ezzel is magyarázható.

3. ábra Állandó népesség (1980-1997)

Forrás: Sándorfalva Város Szociális Szolgáltatástervezési Konceptiója 2011 adatai alapján saját szerkesztés

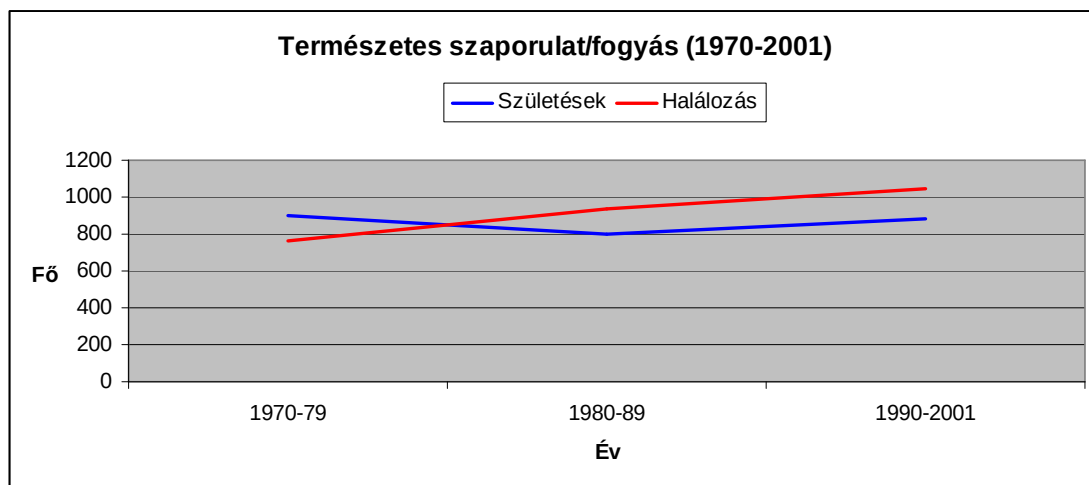
Az állandó és lakónépesség együttes ábrázolásából (4. ábra) látható az állandó lakhellyel bejelentett és az ideiglenesen a településen tartózkodók különbsége. 2002-ben az állandó népesség és a lakónépesség közel azonos értékeket mutatnak, ez talán a 2001-es népszámlálásnak köszönhető. 2005-ben a városi cím elnyerése idején ez az arány majdnem megegyezik egymással, s észrevehető, hogy ez a tendencia jelenik meg 2011-ben a beruházások átadásának idején is.

4. ábra Az állandó és lakónépesség (1998-2011)

Forrás: Sándorfalva Város Szociális Szolgáltatástervezési Konceptiója 2011 adatai alapján
saját szerkesztés

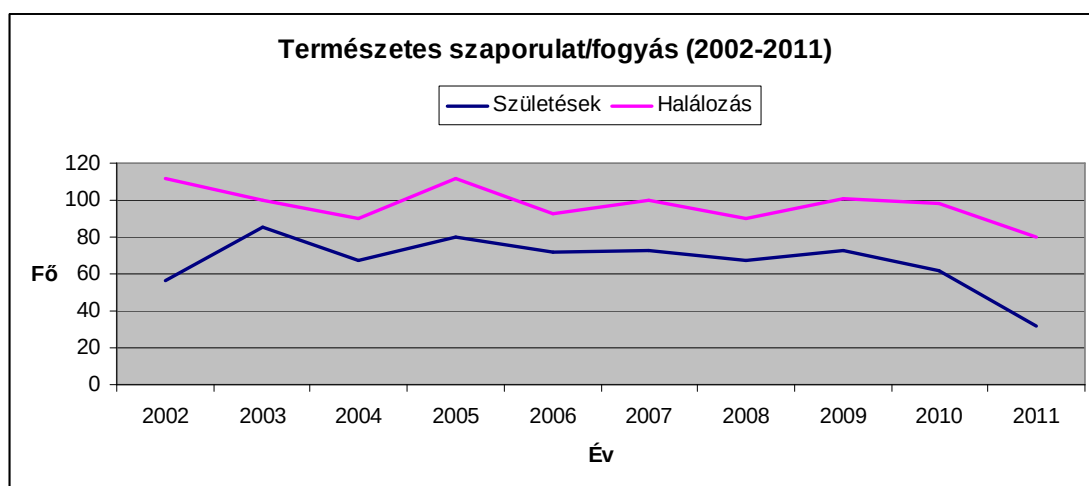
A népesség vizsgálatokor fontos megfigyelni a születések és a halálozások arányát. A természetes szaporulatot vagy fogyást a születések és a halálozások számának különbsége adja meg. Ha a különbség pozitív értéket mutat, akkor természetes szaporulatról beszélhetünk, ha negatív értékű, akkor természetes fogyás figyelhető meg a vizsgált területen. Az ezredforduló óta országosan természetes fogyásról beszélhetünk (Abonyiné, Komarek 2005). Az 1970-es évek végéig Sándorfalván még természetes szaporulat volt megfigyelhető (5. ábra). Ezt követően a születések száma csökkenni kezdett az 1980-as évek elejéig, amikor ismét növekvő tendenciát mutatott a születések száma, melynek oka talán a már említett 1983-as lakásépítési támogatás és Acsádi (1964) véleménye a lakáshelyzet és a születési gyakoriság közti kapcsolatról. Azonban még mindig magasabb arányú volt a halálozások száma.

5. ábra Természetes szaporulat/fogyás (1970-2001)

Forrás: Sándorfalva Város Szociális Szolgáltatástervezési Konceptiója 2011 adatai alapján saját szerkesztés

Éppen ezért az 1980-as évek elejétől természetes fogyásról beszélhetünk a településen egészen napjainkig, hiszen 2002 és 2011 közötti időszakban is a halálozások száma sokkal magasabb a születések számától (6. ábra). A 2004-2005-ös évtől kezdődően a halálozások és a születések száma is csak kisebb ingadozásokat mutatnak, ez nagy valószínűséggel annak tudható be, hogy a várható átlagos élettartam nőtt az elmúlt pár év során (Abonyiné, Komarek 2005).

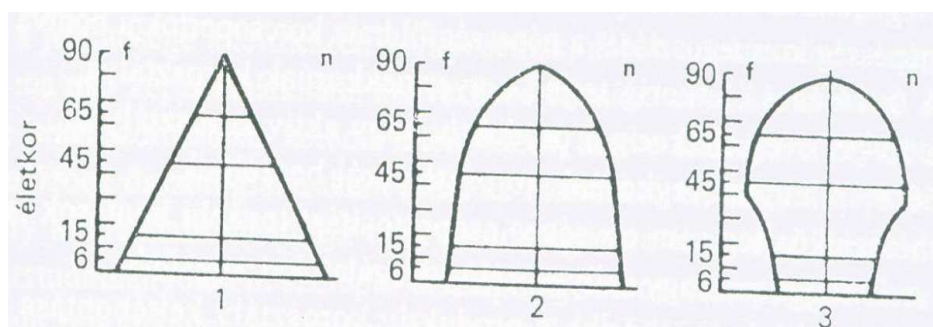

6. ábra Természetes szaporulat/fogyás (2002-2011)

Forrás: Sándorfalva Város Szociális Szolgáltatástervezési Konceptiója 2011 adatai alapján saját szerkesztés

A születések számának alakulásából valóban következtetni lehet arra, hogy a „családok gazdasági helyzete rövidtávon befolyásolja a gyermekszámra vonatkozó döntéseket.” (Munkácsy 1988). Munkácsy állítása helytálló, hiszen valószínűsíthető, hogy a 2009-es gazdasági világválság az egyik oka a születések számának nagymértékű csökkenésének.

A születések és a halálozások arányát, illetve a korosztályok arányát az úgynevezett korfával (7. ábra) is tudjuk szemléltetni.

7. ábra: Korfák alaptípusai: 1=nővekvő népesség, 2=állandó népesség, 3=fogyó népesség
 Forrás: Abonyiné Palotás J. (2001) 280.p.

A fogyó népesség esetén kisebb arányú gyermekkorúakról beszélhetünk. Ugyanez igaz a lassú növekedésű népességre is. Gyors népességnövekedésnél a fiatalkorúak aránya magas, az időskorúaké alacsonyabb. Ha a növekedés tartós, akkor a fiatalkorúak aránya mellett az aktív népesség aránya is magasabb (Abonyiné et al., 2001). A 2011. szeptember 12-én rendelkezésre álló adatok alapján elkészített korfáról (6. melléklet) látható, hogy a fiatalkorúak és az időskorúak aránya egyaránt alacsony, az aktív népesség aránya pedig magasabb. A nők aránya magasabb az időskorúak körében. Tehát a korfa fogyó népességet tükröz.

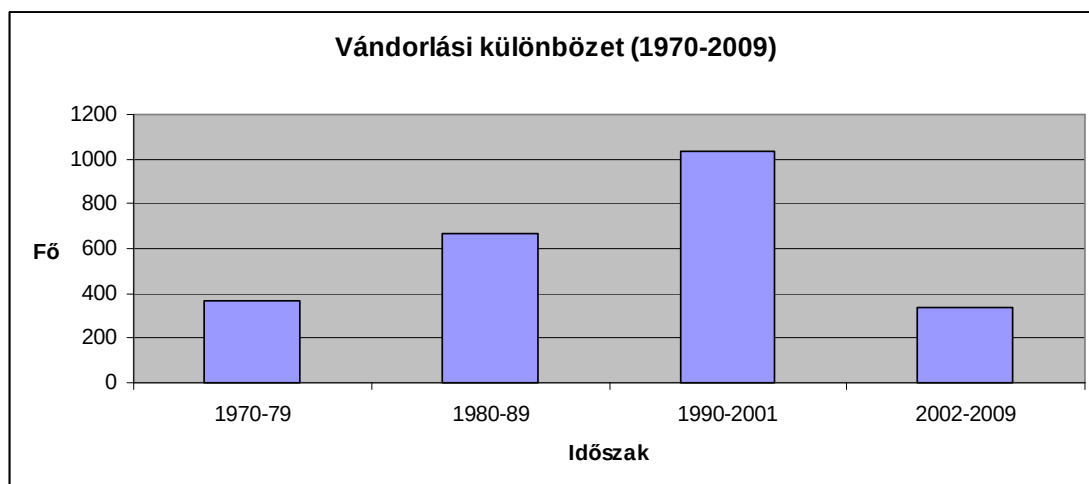
A fogyó vagy gyarapodó népesség arányait a vándorlások is befolyásolhatják (Zsótér 2007). A vándorlás, más néven migráció a lakóhely állandó vagy ideiglenes változása. Meghatározó szerepe lehet a kulturális és társadalmi változásokban, éppen ezért a földrajztudósok az elmúlt időszakban több figyelmet szentelnek a jelenségre (Johnston R. J. 1981). „A népesség térbeli, földrajzi helyváltoztatását jelenti” (Balázs, Horváth 1992). Ezt a definíciót Acsádi (1964) meghatározásával kiegészíteném, vagyis a migráció nem ösztönös, annál inkább szándékos, előre eltervelt folyamat. Gyémánt (2010) a térbeli helyváltoztatást

konkretizálja, ő azt írta, hogy „a vándorlás nem más, mint a településhatárt átlépő lakóhely-változtatás.” Tóth József (2001) által szerkesztett könyvben ez áll: „A legszegényebb népcsoportokat jellemzi a legkisebb mobilitás.” A migráció típusokat többféle szempont szerint osztályozhatjuk. A mozgás állandósága vagy ideiglenessége szerint lehet állandó migráció, mely során a vándorló a lakhelyét másik lakhelyre cseréli, illetve ideiglenes (Becsei 2004). Megkülönböztetünk külső és belső vándorlást. Külső vándorlás esetén a vándorló átlépi az országhatárt, míg belső vándorlás esetén, országhatáron belül változtat lakhelyet. A döntéshozatal módja szerint lehet önkéntes és kényszerű, a vándorlók száma szerint egyéni és csoportos, törvényi szabályozás szerint pedig legális és illegális vándorlás (Illés 2000). Ezek különbségét összevontan vizsgáltam.

A migrációt többféleképpen modellezhetjük. A kutatásom során két modellre építék, az egyik a push-pull modell, melyet E. S. Lee dolgozott ki. A modell lényege, hogy a taszító (push) és vonzó (pull) faktorok száma és erőssége határozza meg a migrációt. Taszító faktor lehet a munkahely hiánya, alacsony bérek a településen vagy a térségben, vonzó faktorok pedig ezek ellentétei. A másik a viselkedésorientált modell, mely szerint a migráció „mindig az egyén döntésének eredménye”, vagyis „kiváltó oka az egyén elégedetlensége a fennálló életkörülményekkel.” Ilyen például a munkahellyel, munkabérrel, lakással kapcsolatos körülmények (Kovács 2002). Ebből is látható, hogy a migrációt nem lehet egyetlen okkal magyarázni (Illés 1994). A továbbiakban a két modellt együttesen használom, mivel ahogy a megfogalmazásukból is látszik, szoros kapcsolatban állnak egymással, hiszen az elégtelennek minősülő életkörülmények taszító faktoroknak számítanak, ezek ellentétei viszont a vándorló személyt vonzani fogják. Lewis W. A. 1963-ban azt feltételezte, hogy a nagyobb beruházások nagyobb számú munkaerőt igényelnek, emiatt a nagyobb beruházás vonzáskörzetéhez települnek az emberek (Lewis 1963).

A migrációs különbözetből (9. ábra) látható, hogy a legtöbb emigráció (kivándorlás) és immigráció (bevándorlás) a rendszerváltás után következett be, hiszen ekkor egyfajta társadalmi szerkezetváltozás is végbe ment. Így 1970-hez képest 2001-re a vándorlások száma 1,5-szeresére nőtt, majd 2002-2009 közötti időszakban ez majdnem 2,5 –szeresére esett vissza. Azonban meg kell említeni, hogy a vándorlási különbözet nem ad mindig pontos adatokat, így Sándorfalva esetében is csak a nyilvántartott vándorlási adatokat tudjuk felhasználni. Ennek oka, hogy a tényleges vándorlás nem mérhető pontosan, mivel a fiatalok,

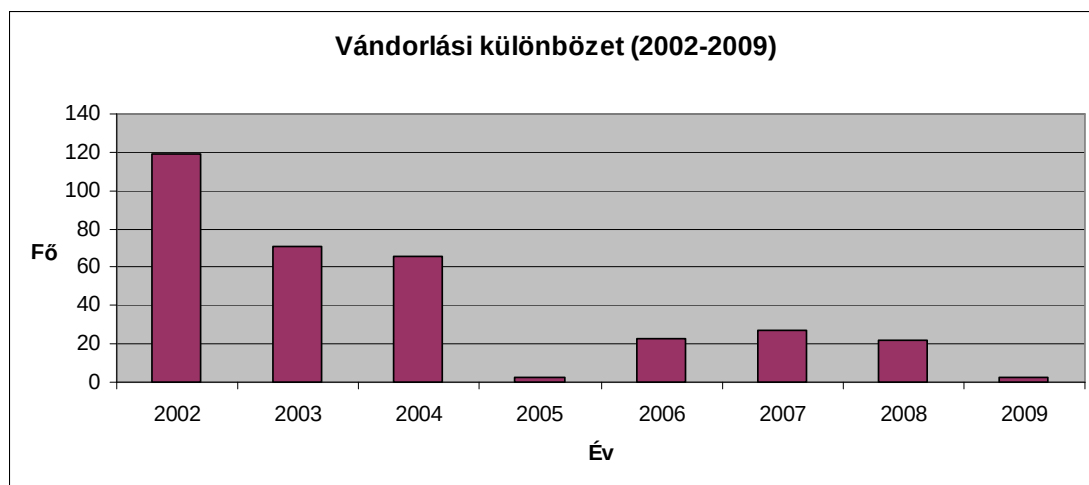
akik külföldön vállalnak munkát, vagy más településre járnak főiskolára, egyetemre, és ott települnek le, nem mindig jelentkeznek ki hivatalosan az állandó lakhelyükről (Zsótér 2009).

9. ábra Vándorlási különbszet (1970-2009)

Forrás: Sándorfalva Város Szociális Szolgáltatástervezési Konceptiója 2011 adatai alapján saját szerkesztés

Sándorfalván a 2002-es adathoz mérten a vándorlások nagymértékben csökkentek (10. ábra). Míg 2002-ben 119 fő adta a vándorlási különbszetet, addig 2005-ben és 2009-ben is ez már csak 3 fő volt. 2007-ben jelentéktelen növekedés tapasztalható, csak 4 fővel nőtt a vándorlási különbszet. Ez alapján elmondható, hogy sem a városi cím elnyerése, sem a kezdődő beruházások nem segítették elő a környező településekről való jelentős idetelepülést.

10. ábra: Vándorlási különbözet (2002-2009)

Forrás: Sándorfalva Város Szociális Szolgáltatástervezési Konceptiója 2011 adatai alapján saját szerkesztés

Érdekességként elkészítettem egy demográfiai prognózist Balázs József (1992) könyvében szereplő képlet alapján. Ezt a módszert a legegyszerűbb alkalmazni 2 népszámlálás között, ezzel lehet a népesség becslést elvégezni, illetve ezzel feltételezhető a népesség számtani haladványszerű növekedése. Fontos megjegyezni, hogy ez a számítás a vándorlásokat figyelmen kívül hagyja. A felhasznált képlet a következő:

$$L_t = L_0 + K_t$$

L_t = t időszak múlva a népesség várható száma

L_0 = kezdő népesség

K_t = évenkénti azonos tényleges szaporulat/fogyás (Balázs, Horváth 1992).

Mivel a születések száma a felére csökkent az elmúlt évben, és természetes fogyás tapasztalható, leginkább az érdekelt, hogy 5 év múlva, 8145 fő kezdő népesség, és a 2010-es természetes fogyás, (-36) esetén hogyan alakul Sándorfalva város várható népessége. Vagyis:

$$L_5 = 8145 + (-36 * 5)$$

Sándorfalva város várható népessége 5 év múlva 7956 fő lesz. Azaz 189 fővel fog csökkenni a népesség száma.

4.3. Európai Unió beruházások Sándorfalván (2006-2010)

Kezdetben, még a század elején nagy szerepe volt a mezőgazdaságnak és a helyi iparnak. Jelentős volt a kisebb haszonállatok exportja is egészen a rendszerváltásig, mivel ekkor a mezőgazdaság egyszerűen elsorvadt, a termelőszövetkezeteket bezárták. Ettől kezdve Sándorfalva csendes, tiszta és alvó község lett. Nem volt ipar, tranzit, falusi turisztikai kínálat sem. A lakosok egy betegesen bezárkózott településen éltek s a letelepülni kívánókat sem fogadták be. Ez a gondolkodás hosszú távon nem eredményes, hiszen a környező települések sorra fejlődtek, megelőzve a községünket (Kakas, 2010 szóbeli közlés).

A gazdasági szerkezeten belül már nem a mezőgazdasági szektor a legjelentősebb Sándorfalva életében, mivel a rendszerváltással elvesztette jelentőségét. A város környezeti adottságai nem megfelelőek arra, hogy jelentősebb ipari tevékenységgel foglalkozó vállalatot

hozzanak létre, vagy telepítsenek ide, ezért jelenleg a beruházásoknak is köszönhetően a szolgáltató szektor az, amelyik a legtöbb lehetőséget kínálja a jövőben. Meg kell említeni, hogy 2010-ben 500 egyéni vállalkozó tevékenykedett a városban. Az összes vállalkozás száma 2010-ben: 620. Ezekből 86 kiskereskedelmi üzlet (25 élelmiszer jellegű, ezen felül iparcikk, ruházati, vasáru, festék, üvegszaküzletek, könyv, újság, papíráru üzletek, 32 vendéglátó egység ebből 14 étterem és cukrászda, 1 panzió 20 férőhellyel). Fontosnak tartom kiemelni a város üzemanyagtöltő állomását, mely a környéken a legkedvezőbb áron kínálja az üzemanyagot, s így nagy forgalmat bonyolít le nap, mint nap.

Első nagy lépés volt, amikor 6 éve várossá nyilvánították Sándorfalvát. Ezzel együtt járva olyan központi funkciókkal rendelkezik, melyek segítségével a saját népessége mellett a környék településein élőket is ellátja szolgáltatásokkal (Kovács 2002). Azonban az elmúlt pár év nagyarányú várossá nyilvánításai során a városok között alig van funkcionális értelemben vett város. Vagyis a városi címmel rendelkező települések tényleges várossá fejlődése sok esetben elmarad (Beluszky 1999). Ezt követte a Közéleti Klub szervezése 2006-ban, melynek napirendi pontjai az Európai Városok Chartájának irányelveit követte, mint például a mobilitás, szabadidő, oktatás-tanulás (Pallavicini Terv, Sándorfalva Városfejlesztési Konceptiója 2006). A lakosságban felébredt a vágy, hogy egy élhetőbb, magasabb színvonalú várost hozzanak létre. Ahhoz, hogy ez megvalósuljon fel kellett vállalni a jól alátámasztott konstrukciót. Azonban ez a nagyfokú fejlesztés és program nem tudott beékelődni az önkormányzat tevékenységei közé, ezért létrehozták a Városfejlesztő- és Városüzemeltető Kft-t, ezzel is munkahelyet teremtve a lakosoknak. A városnak nem volt adóssága sőt, 600 millió forintot tettek félre a beruházások önerejének fedezésére, s ez részben a helyi adóknak is köszönhető. Megpróbálták a pályázatokat úgy kialakítani, hogy 10-50%-os támogatottságot kapjanak. A fennmaradó összeget minden esetben a helyi önkormányzati forrásokból pótolják. Elkezdődhetett a rövid, közép és hosszú távú célok meghatározása. 2006 októbere után elkészült a Pallavicini Terv, ami a város városfejlesztési koncepciója a település átfogó, 10-15 éves időtávra szóló fejlesztési dokumentuma, s a helyi földrajzi, természeti, társadalmi-gazdasági adottságokon alapul (Kakas, 2010 szóbeli közlés).

A következő alfejezetekben azokat a sándorfalvi beruházásokat mutatom be röviden, melyek az Új Magyarország Fejlesztési Terv Dél-alföldi Operatív Program keretein belül, részben Európai Uniós támogatással valósultak meg és a város társadalmi szerkezetének

javítását jelentik, illetve a társadalmi kohéziójának fejlesztésére is nagy hatással lesznek, valamint az is jól látható, hogy az infrastruktúra több ágazatot érintve fejlődik az oktatás-, humán-, közlekedés-, energia-, környezetvédelem területein.

4.3.1. Bölcsőde fejlesztése

A már meglévő óvoda épületének bővítésre (7. melléklet) a lakosság érdekében került sor, mivel 2010 áprilisában született gyermekek esetében az anya az eddigi 3 év helyett már csak 2 évig maradhat otthon gyermekével, ezért a város vezetősége lehetőséget ad az érintett családok számára azzal, hogy a beruházásnak köszönhetően kétszeresére növelték a bölcsőde férőhelyeinek számát. Vagyis az eddigi 20 férőhellyel szemben, most már 40 gyermeknek a napközbeni elhelyezése megoldott. Az épületben helyet kapott az orvosi szoba, gyermek átadó-öltöztető, elkülönítő, 50 adagosra méretezett főzőkonyha, szülői-személyzeti és gyermek WC, fürdőszobák, csoportszobák. A beruházásnak köszönhetően 5 új munkahely jött létre (Márton, 2010/03). Rendkívül fontosnak tartom megemlíteni, hogy a helyi önkormányzatokról szóló, 1990. évi LXV. törvényben nem esik konkrét szó a bölcsőde fenntartásáról

(<http://net.jogtar.hu/jr/gen/getdoc2.cgi?dbnum=1&docid=99000065.TV&cel=P%2829%29> 2011). Azonban a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló, 1997. évi XXXI. törvény 94.§ szerint a települési önkormányzatoknak a lakosság számától függően, vagyis 10.000 fő feletti lakosság esetén kötelességük az intézmény működtetése (http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=99700031.TV 2011). Sándorfalva város lakossága 2011 szeptemberéig 8193 fő volt, így a helyi önkormányzatnak nem kötelessége a bölcsőde fenntartása, ennek ellenére mégis gondoskodik a bölcsődefejlesztésről.

4.3.2. Iskolabővítés és fejlesztés

A beruházást megelőzően a városban több különálló iskolaépület is megtalálható volt. Mivel a kastély-iskolát átalakították, ezért meg kellett oldani az ott tanuló osztályok elhelyezését. A régi nagy általános iskolát építették teljesen újjá (8. melléklet) 595 millió forintból úgy, hogy az oktatást egy helyre összevonják, s így megszűnjön a sok épületből álló iskola, helyébe egy színvonalas, modern felszereltségű általános iskola kerüljön. Ebből az unió 496.253.725 forinttal járult hozzá a kivitelezéshez. A pályázat címe: „Versenyképes

tudás megszerzését támogató modern és racionális tanulási környezet kialakítása Sándorfalván”. Az új épület nemcsak az iskolásokat, hanem a város lakosait is kellő képen kiszolgálja, hiszen városi és magán rendezvények, konferenciák számára is teret biztosít (Márton, 2010/02).

4.3.3. Ifjúsági közösségi tér fejlesztése

Ez a projekt valójában két beruházást foglal magába.

Az egyik nagy beruházás az Ifjúsági Információs pont kialakítása, melyre 10.312.411 forint uniós 100%-os támogatást nyert a város. Ezzel megvalósulhat az a cél, hogy fejlesztő programokat, foglalkozásokat szervezzenek a hátrányos helyzetű gyermekeknek, fiataloknak, s ezzel „hozzájáruljanak a hátrányok okozta társadalmi kirekesztettség mérsékléséhez, gátlásaik leküzdéséhez.”(Márton, 2010/02). 2009. november 1-től mindenkinek rendelkezésére állnak a szolgáltatások.

Másik beruházás a Széchenyi Ifjúsági Községi Központ felépítése volt (9. melléklet). Az épületben helyet kapott egy színházterem és egy koncertterem is. Ezek a termek is helyszínül szolgálhatnak városi és magánrendezvényeknek egyaránt. Az udvarra helyezték el az úgynevezett skate parkot, ahol a gördeszkás fiatalok tölthetik el szabadidejüket (Márton, 2010/03).

4.3.4. Műfüves labdarúgó pálya

2008. szeptember 03-án fejezték be a Sportcentrum építését, vagyis egy olyan műfüves labdarúgó pályát, ami hozzájárulhat, a sportolók utánpótlásához, neveléséhez, s ezen felül a város fiataljai is használhatják sporttevékenységre (10. melléklet). A mozgás szeretete mellett egészségesebb életmódra is neveli a város fiataljait (Pallavicini Terv, Sándorfalva Városfejlesztési Konceptiója 2006). Ez a beruházás a város saját erejéből valósult meg, 109.901.881 Ft-ból (Városfejlesztési projektek Sándorfalván 2008-2010).

4.3.5. „Orchideás tavak” szabadidőpark létrehozása

A sándorfalvi bányatavak helyén megépült az „Orchideás tavak” Szabadidőpark. (11. melléklet). Ennek összköltsége 199.727.229 Ft, melyből az igényelt támogatás 48%-ot tesz ki.

A beruházás még nem készült el teljesen, mivel a geotermikus energiát, termálvizet kihasználva egy fedett tanuszoda kialakítása még nem valósult meg. Ez alkalmas lenne a fiatalok egészséges életmódra nevelésére, és a mozgásszervi betegek helyi kezelése is megoldódna. Ez lenne az úszásoktatás alapbázisa (NFT II. programhoz és a Szegedi Kistérség előzetes koncepciójához csatlakozó városfejlesztési koncepció terve, 2007. február).

4.3.6. Négylakásos bérlakásépítés

A pályázat összköltsége 49.860.000 forint, ennek 50%-a az önkormányzati önrész. A lakások építésénél fontos szempont volt a környezettudatos építészeti megoldások (12. melléklet) alkalmazása (Városfejlesztési projektek Sándorfalván 2008-2010).

4.3.7. Öregek napközi otthonának felújítása és bővítése

Ez egy szociális szolgáltatóház, melyben idősek klubja, házi segítségnyújtás és tanyagondnoki szolgálat is működik. 79.070.197 forintból épült meg (13. melléklet). Ebből a támogatásból „megvalósuló fejlesztés befejezésével a szociális szolgáltatásokat igénybevevő lakosokat, korszerű, minden igényt kielégítő, magas szakmai színvonalú szolgáltatások várják” (Márton, 2010/03). Azonban meg kell említeni, hogy az eddigi városközpontban működő idősek klubjának a település szélére való kihelyezése miatt az idős korosztály sokkal inkább rászorul a segítségre, mivel a központban az otthon mellett volt a bolt, piac, posta, Művelődési Ház, Polgármesteri Hivatal, melyeket most segítség nélkül nem tud megközelíteni.

4.3.8. Korszerű buszpályaudvar építése

A város európai színvonalú, korszerű buszpályaudvara, több szempontból is hasznos, nemcsak a helyi lakosoknak, hanem a környék településein élőknek egyaránt (14-15. melléklet). Ezzel megszületett a város második centruma, mely sokkal mozgalmasabb, mint a város „régiként” emlegetett központja (Kakas, 2010 szóbeli közlés). A lakosság egy részének azért is hasznos, mert így a szatymazi buszjárat útvonala hosszabb lesz, s több ember számára elérhetővé teszi a településre való kényelmesebb utazást.

4.3.9. Sándorfalva néprajzi, helytörténeti bemutató tereinek fejlesztése

Az egykori Pallavicini-kastély és a Budai Sándor emlékház (16. melléklet) is felújításra került. A kastély a település első épülete volt. Sokáig iskolaként működött, most azonban „Sándorfalva néprajzi és helytörténeti bemutató tereinek fejlesztése” című pályázattal több, mint 165 millió forintnyi összegből kastélymúzeummá (17. melléklet) alakították, mely frissíti a kultúrát és ápolja a múltból fennmaradt emlékeket. Mind emellett házasságkötő-bál- és hangversenyterem, és egy kávézóval egybekötött étterem kapott helyet az épületben (Márton, 2010/02).

4.3.10. A település könyvtárának felújítása

Sándorfalva és Dóc konzorciumot alkotva 25 millió Ft-os EU-s forrást nyert a két település könyvtárának infrastruktúra-fejlesztésére. Megújult a könyvtár gépparkja, új informatikai és a fogyatékkal élők számára speciális könyvtári szolgáltatásokhoz kapcsolódó eszközöket vásároltak. Kibővítették, akadály- mentesítették a sándorfalvi Petőfi Emlékkönyvtárat, kialakításra került egy új olvasóterem (18. melléklet), egy képzésekre alkalmas előadóterem és egy új kölcsönző terem is (Vass, 2010/04).

4.3.11. Az Ady Endre utca közterület-rendezése

A városközpont Ady Endre utcájának megszépítéséhez 95.858.926 forintot használtak fel, melyből 46.395.720 önrészt biztosított az önkormányzat. A kerékpárút kiépítése, az útburkolat, parkolóhelyek kialakításán, fák ültetésén túl információs táblákat is elhelyeztek, melyeken a fontosabb intézményeket és turisztikai célpontokat tüntették fel (19. melléklet). Ebben az utcában található meg a kastélymúzeum, posta, polgármesteri hivatal, piactér, okmányiroda, gyógyszertár, a Budai Sándor Kulturális Központ és számos kisüzlet is (Márton, 2010/02).

4.3.12. Folyamatban lévő szennyvíz-beruházási projekt

Minden város életében fontos a belvízi vízzsállítás, ha már az infrastruktúráról beszélünk, s talán ez a legfontosabb, erre épül minden. Mivel Sándorfalva lassan egyre nagyobb várossá fejlődik, ezért szükségeltetik egy szennyvíz-beruházási projekt, ami jelenleg folyamatban van. A szükséges csatornahálózat kiépítése mellett szennyvíztisztító berendezésre is kapott pénzt az uniótól, 85%-ot, azaz 125.804.250 forintot. „A Projekt Menedzsment Egység munkájának eredményeként a projekt előrehaladása jól szervezett és dokumentált, a Közreműködő Szervezet az I. Projekt Előrehaladási Jelentést jóváhagyta, a támogatások lehívása folyamatos, eddig 38.591.700 forint támogatás lehívása történt meg.” (Márton, 2010/02).

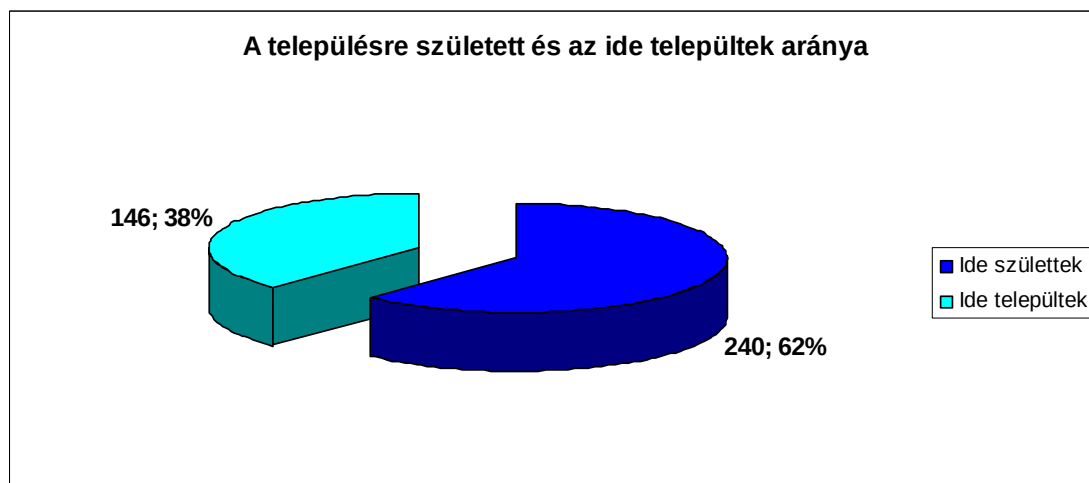
5. SAJÁT FELMÉRÉS ÉS EREDMÉNYEINEK ÉRTÉKELÉSE A NÉPESSÉG ÉS ANNAK ÉLETSZÍNVONALÁBAN A

BERUHÁZÁSOK HATÁSÁRA BEKÖVETKEZŐ VÁLTOZÁSOKRÓL

Sándorfalva város 2006-2010 közötti időszakban rengeteg Európai Unió pályázatot nyert. Ezáltal sok, a közösség érdekét szolgáló intézményt építettek, újíttak fel. Gyémánt (2010) szerint a „gazdasági fejlődéssel együtt jár a gazdasági szerkezetváltozás, mely előidézi a társadalmi mobilitást, aminek önmagában is sajátos népesedési hatása van”, illetve „a gazdasági fejlődés szükségképpen együtt jár olyan társadalmi és kulturális folyamatokkal is, amelyeknek ugyancsak befolyásuk van a termékenységre.” Gyémánt (2010) idézett állításainak igazolása szolgál kutatásom egyik alapjául. Kutatásom másik alapjául Zsótér (2008) Mezőhegyesről szóló írása szolgál, miszerint több olyan település van (pl. Mezőhegyes), amelyek esetében nem következett be gazdasági fellendülés a várossá nyilvánítást követően. Számos esetben igaz az, hogy az a település, amelyet csak jogilag-közigazgatásilag emeltek városi rangra, utólag sem tudta kialakítani a városias lét feltételeit (Zsótér 2008). Bizonyítani szeretném ugyanis, hogy Sándorfalván gazdasági fellendülés következett nemcsak a várossá nyilvánítást követően, hanem a fejlesztések által is, s ezek hozzájárultak a népesség életszínvonalában bekövetkező növekedéshez, így megteremtve a városias lét feltételeit.

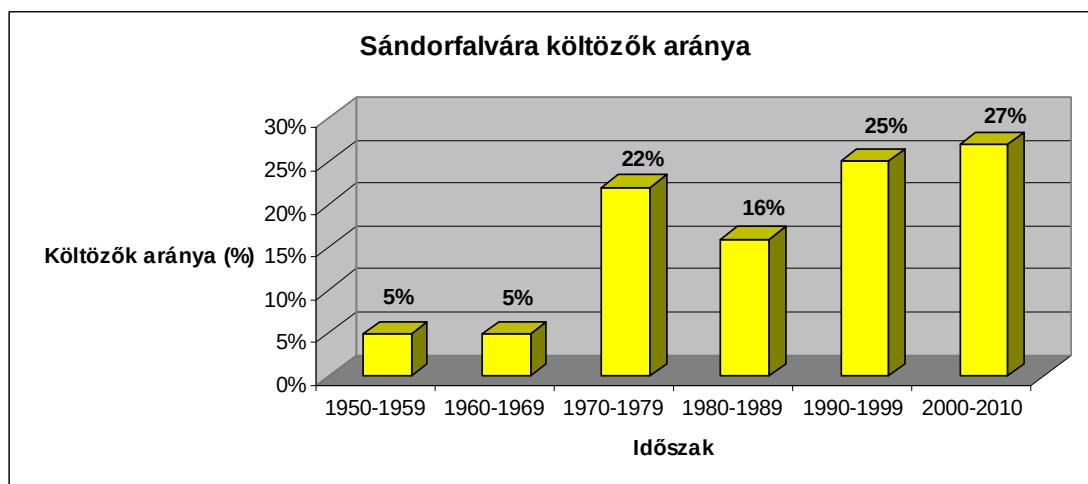
A dolgozat elején tett hipotéziseim igazolása vagy megcáfolása érdekében kérdőíves felmérést alkalmaztam. A kapott eredményeket elemzem, és ábrák segítségével szemléltetem. Az elemzés során 386 db kérdőív került feldolgozásra. Sajnos a kérdőívek kitöltéskor nem várt probléma jelentkezett a lakosság részéről, ugyanis kérdéseim alapján úgy vélekedtek, hogy a helyi önkormányzat számára készítem a felmérést, s ebből az okból kifolyólag sokan elzárkóztak a válaszadás lehetősége elől, nem merték felvállalni véleményüket, nehogy valamiféle hátrányuk származzon a kérdőív kitöltése után. Köszönöm annak a 386 kérdőívet kitöltő személynek, akik bizalmat szavaztak számomra, s hozzájárultak a kutatási anyagom létrejöttéhez.

A kitöltött kérdőívek értékelése alapján a megkérdezettek 62%-a tősgyökeres, a fennmaradó 38%-a betelepült sándorfalvi lakos (11. ábra).

11. ábra: A településre született és az ide települtek aránya
 Forrás: saját gyűjtési eredmény alapján saját szerkesztés

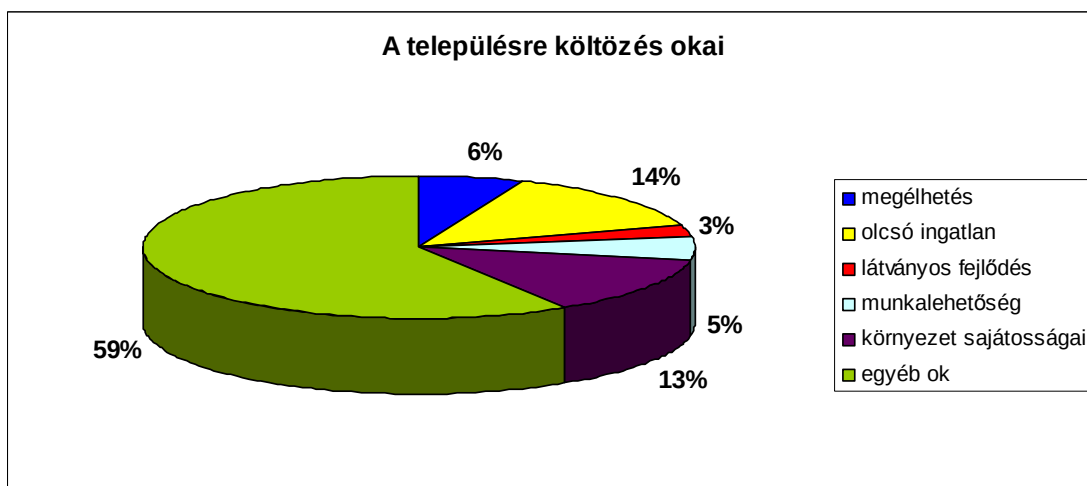
A 12-es ábrán látható a letelepült 146 fő megoszlása az alábbi időszakokban. Az 1950-es és 1960-as években a költözők aránya 5% volt, viszont az 1970-es években 22%-ra nőtt a költözők aránya a településen. 1980-as években 16%-ra csökkent, majd ismét növekedés figyelhető meg 1990-es években 25% majd az ezredforduló után 27%-ra nőtt az arány. A megkérdezettek körében a legtöbb idetelepülő 2000-2010 között szám szerint 39 fő.

12. ábra: Sándorfalvára költözők aránya
 Forrás: saját gyűjtési eredmény alapján saját szerkesztés

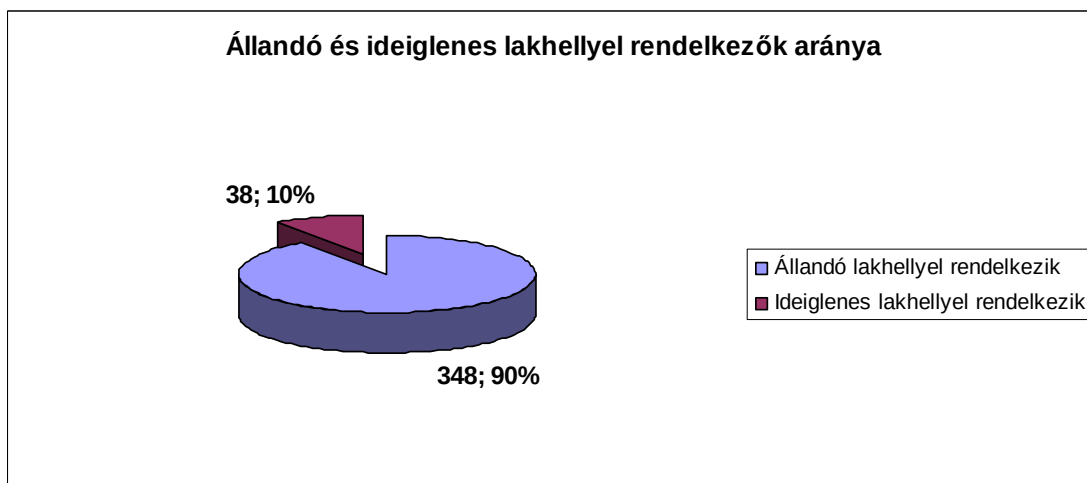
Az ideköltözött 146 fő 6%-a megélhetés miatt, 14%-a olcsó ingatlan miatt, 13%-a a környezet sajátossága miatt, 5%-a munkalehetőség miatt és csekély 3% költözött csupán a fejlesztések és beruházások hatására (13. ábra). Vagyis kiderült, hogy a 2000-2010 közötti

ideköltözők nem a fejlesztések miatt érkeztek, mivel ők csak 4 főt képviselnek a 39-ből. Az ideköltözöttek 59%-a egyéb ok miatt költözött, ez legtöbbször a házasság volt, illetve akik fiatalon költöztek, azok a szüleikkel együtt települtek le.

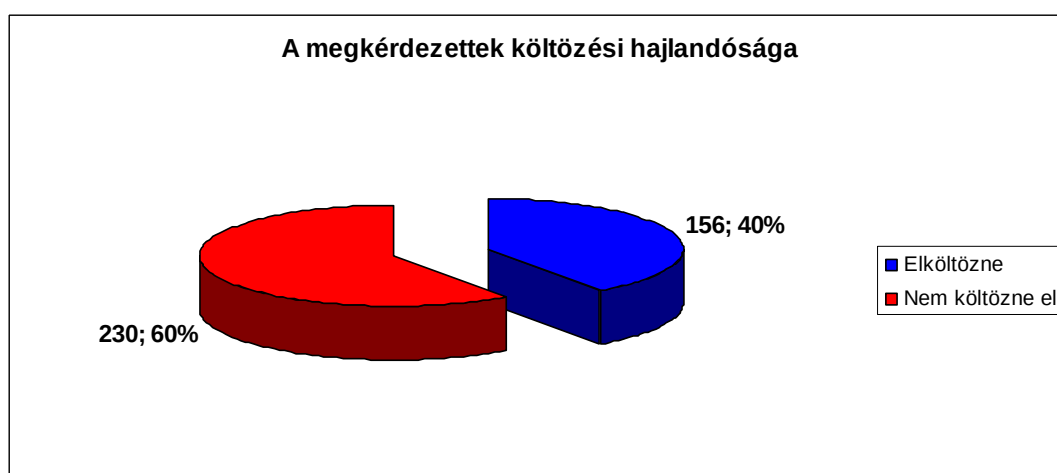
13. ábra: A településre költözések okai
 Forrás: saját gyűjtési eredmény alapján saját szerkesztés

A 386 válaszadó közül 348 állandó lakhellyel rendelkezik a településen és mindössze 38-an vannak ideiglenesen bejelentve (14. ábra), de a tényleges népességszám ettől eltér, ugyanis az ideköltözők hivatalosan nem minden esetben jelentkeznek be (Zsótér 2010).

14. ábra: Állandó és ideiglenes lakhellyel rendelkezők aránya
 Forrás: saját gyűjtési eredmény alapján saját szerkesztés

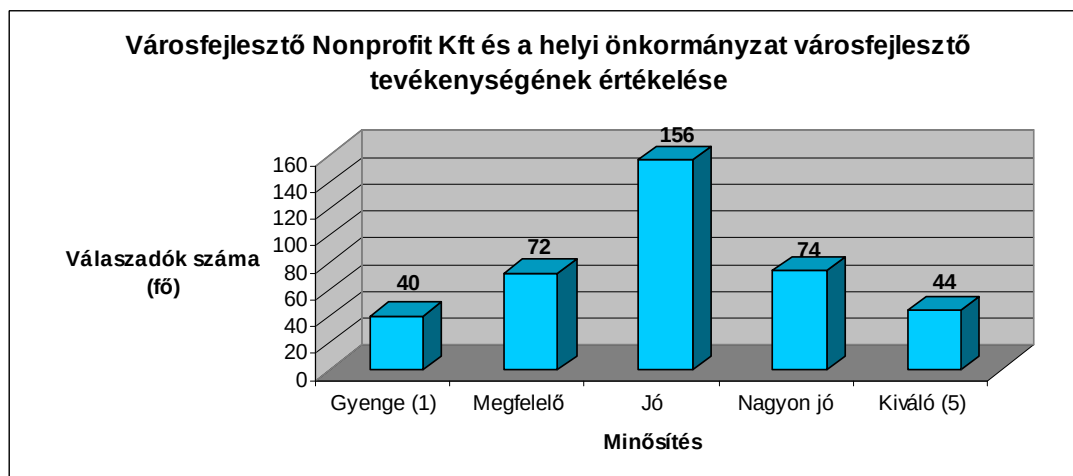
Kutatásom arra is irányult, hogy megvizsgáljam a beruházások népességmegtartó képességét. 386 válaszadóból 156 szívesen elköltözne (15. ábra), ha lenne rá lehetősége, mert számukra a megélhetés itt nem biztosított, nincs munkalehetőség Sándorfalván. Ebbe a 40%-ba tartozó, elköltözni kívánó válaszadók leginkább a fiatal és a közép korosztályokba sorolhatóak, vagyis az 1960-as év után születettek. Ők az aktív résztvevői a társadalomnak. 230 fő nem költözne el, vagyis a maradni kívánó 60%-os arány egész magas. Azonban ha figyelembe veszem, azt a tényt, hogy a 60%-ba az idősebb korosztály tartozik, akik röghöz kötöttségük és idős koruk miatt nem kívánnak költözni, illetve azért, mert a családjuk ide köti őket, már nem annyira számottevően magas az arány.

15. ábra: A megkérdezettek költözési hajlandósága

Forrás: saját gyűjtési eredmény alapján saját szerkesztés

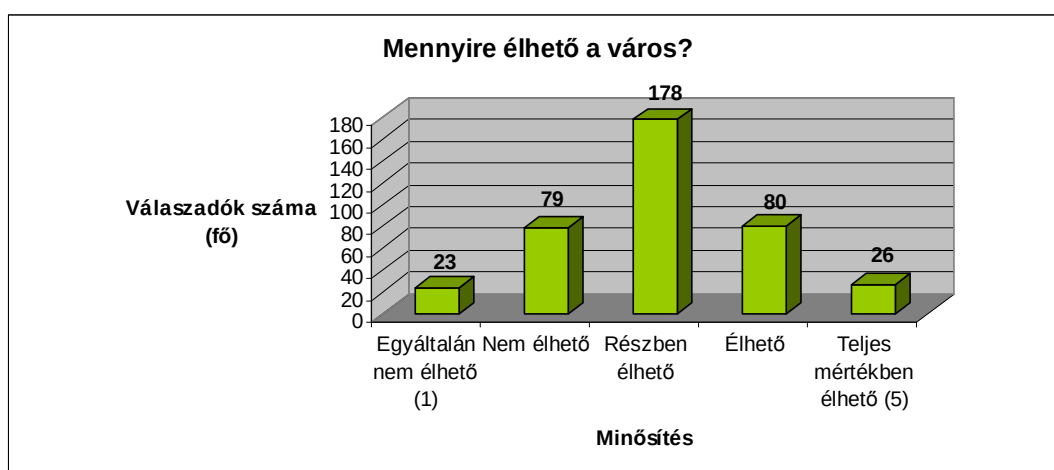
A válaszadók közel 50%-a úgy nyilatkozott, hogy a Városfejlesztő Nonprofit Kft és a helyi önkormányzat városfejlesztő tevékenységével csak közepesen van megelégedve (16. ábra). Szinte azonos mértékben gondolják úgy, hogy a városfejlesztő tevékenységek gyengék, illetve kiválóak, és ugyanez mondható el a megfelelő és nagyon jó minősítések esetében is. A negatív véleményeket azzal indokolták, hogy más jellegű beruházásokra lett volna szükség, munkahelyteremtőre, mentőállomásra, szakorvosi ellátásra, termálvíz kihasználására. Sajnos a helyi önkormányzat együttműködésének hiányában nem kaptam választ arra, hogy amikor a megépült beruházásokat megpályázták voltak-e más jellegű pályázati lehetőségek.

16. ábra: Városfejlesztő Nonprofit Kft. és a helyi önkormányzat városfejlesztő tevékenységének értékelése

Forrás: saját gyűjtési eredmény alapján saját szerkesztés

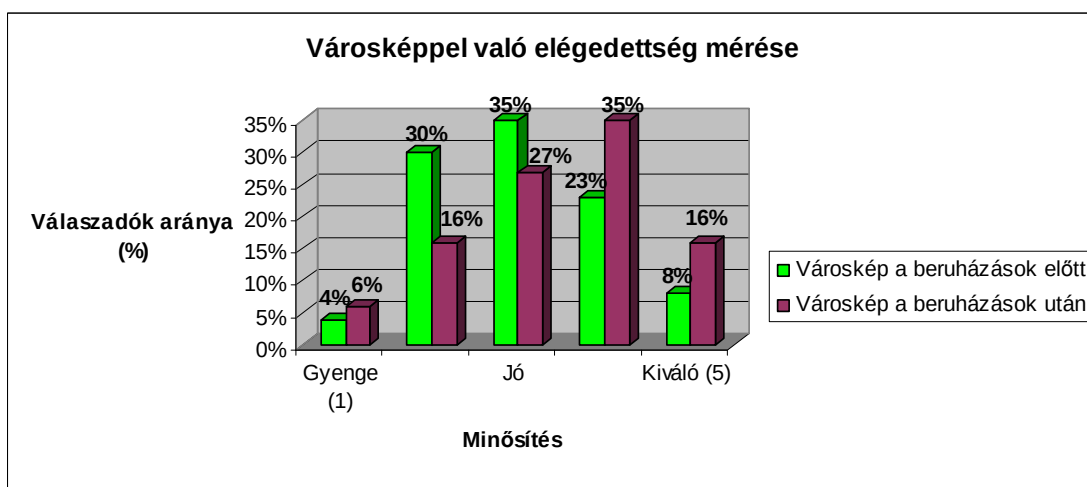
A megkérdezettek közel fele úgy gondolja, hogy a város csak részben élhető (17. ábra). Itt is szinte azonos mértékben vélekednek arról, hogy a város egyáltalán nem élhető, illetve teljes mértékben élhető, és ugyanez mondható el a nem élhető és élhető minősítések esetében is. Indokként szerepelt, hogy az üzletek nagyon drágák, sok mindenért Szegedre kell menni, nincs a településen munkalehetőség, az egészségügyi ellátás hiányos. Illetve egy kisvállalkozó van csupán, aki több tevékenységgel látja el a várost (kulcsmásolás, fénymásolás, nyomtatás, igazolványkép készítés, névjegykártya és reklámtáblák készítése) azonban, ha a kisvállalkozó tönkremegy, nem lesz, aki ezekkel a tevékenységekkel ellássa a települést.

17. ábra: A város élhetőségére irányuló vizsgálat értékelése

Forrás: saját gyűjtési eredmény alapján saját szerkesztés

A város külsejére, városképre vonatkozó elégedettség mérése érdekes eredményre hívja fel a figyelmet (18. ábra). Feltételeznénk, hogy egy fejlődő, szépülő, új épületekkel ellátott település esetén a lakosság elégedett a város kinézetével, külsejével. Itt azonban látható, hogy bár a válaszadók többsége ugyan elégedett a városfejlesztő beruházásokkal, mégis magas azok aránya, akik a szépítő beruházások ellenére sem elégedettek. Ezt meglepő indokokkal támasztották alá, ugyanis sok beruházás létrejöttéhez kellett fákat kivágni, s ez által a város falusi jellegéből veszített. Szerintük Sándorfalva mivel mezőgazdasági múltú, javarészt kétféle munkát végző emberek települése, sosem lesz igazi európai nyüzsgő város, inkább vidéki kisvárosnak feleltethető majd meg. Azért sem lehet európai nyüzsgő város, mivel a válaszadók többsége indokként jegyezte meg, hogy a város több utcája még nem pormentes. Azok a válaszadók, akik szerint a városkép javult leginkább a felvirágoztatott főutcat hozták fel indoklásul. A beruházások előtti időszakra vonatkozó válaszadások számának az átlaga 3,02, szórása 1,00. A beruházások utáni időszakra vonatkozó válaszadások számának az átlaga 3,39, szórása 1,11.

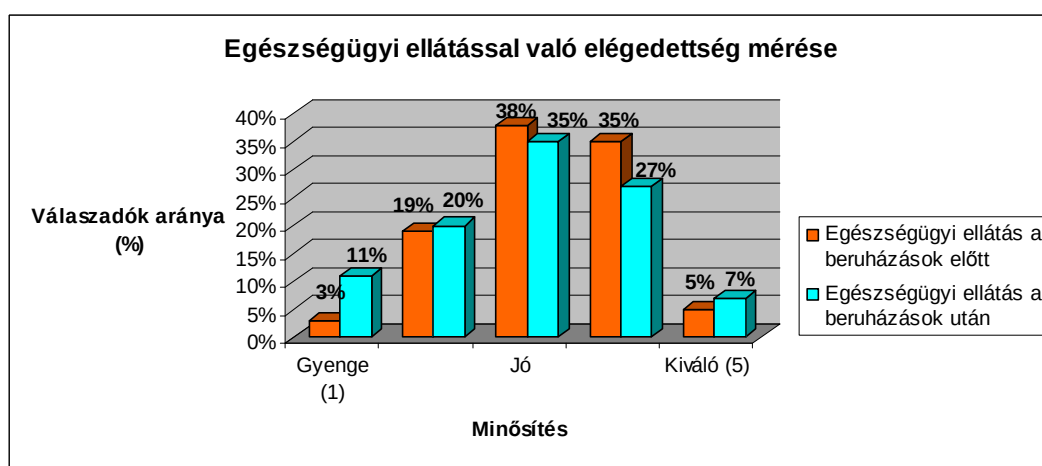

18. ábra: Városképpel való elégedettség mérése

Forrás: saját gyűjtési eredmény alapján saját szerkesztés

Bár egészségügyi ellátásra vonatkozó beruházások nem voltak az elmúlt időszakban, úgy gondolom a várossá nyilvánítást (2005) követően és a beruházások megvalósulásának időszakában (2006-2010) ez sem elhanyagolható tényező egy fejlődő város életében (19. ábra). Az egészségügyi ellátás szinte kiegyenlített. Viszont azok, akik szerint a

2005-ös évet is megelőzően az egészségügyi ellátás színvonala magasabb volt, azzal indokolták válaszukat, hogy működött orvosi ügyelet hétvégén és éjszakánként is, illetve kevesebb volt a sorban állási idő a helyi orvosoknál, hosszabb volt a rendelési idő 3-4 óránál. Mint fejlődő városban és városi rangot viselő településen hiányolják a mentőállomást, illetve a szakorvosi ellátásokat. Megjegyzem, Kistelek közel ugyanakkora lélekszámú település, mint Sándorfalva és mentőállomás mellett szakorvosi ellátásra jogosult körzeti rendelőt is fenntart. A beruházások előtti időszakra vonatkozó válaszadások számának az átlaga 3,19, szórása 0,92. A beruházások utáni időszakra vonatkozó válaszadások számának az átlaga 2,99, szórása 1,10.

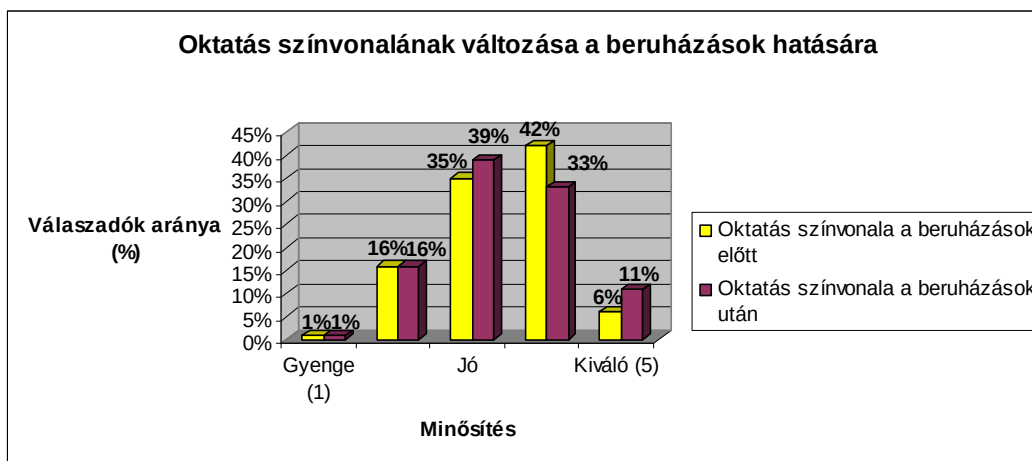

19. ábra: Egészségügyi ellátással való elégedettség mérése

Forrás: saját gyűjtési eredmény alapján saját szerkesztés

A kérdőívet kitöltők között egyenlő arányban gondolták úgy, hogy az oktatás gyenge, illetve megfelelő minőségű volt és ez mára sem változott (20. ábra). Jó minősítés esetén többen nyilatkoztak úgy, hogy az oktatás javult a beruházások után, viszont ez az arány megfordul a nagyon jó minősítés esetén. Kiváló minősítést adott válaszadók száma, akik szerint a beruházások után magasabb szintű az oktatás, közel a kétszerese azokénak, akik alacsonyabb szintűre sorolták. Ezeknek az ingadozásoknak az oka az, hogy az iskola felújításával elégedettek a megkérdezettek, de a tanító tanárok hozzáállása a válaszadók szerint nem megfelelő, mivel a felzárkóztató foglalkozásokon a gyerekek számítógéppel játszanak. A beruházások előtti időszakra vonatkozó válaszadások számának az átlaga 3,36,

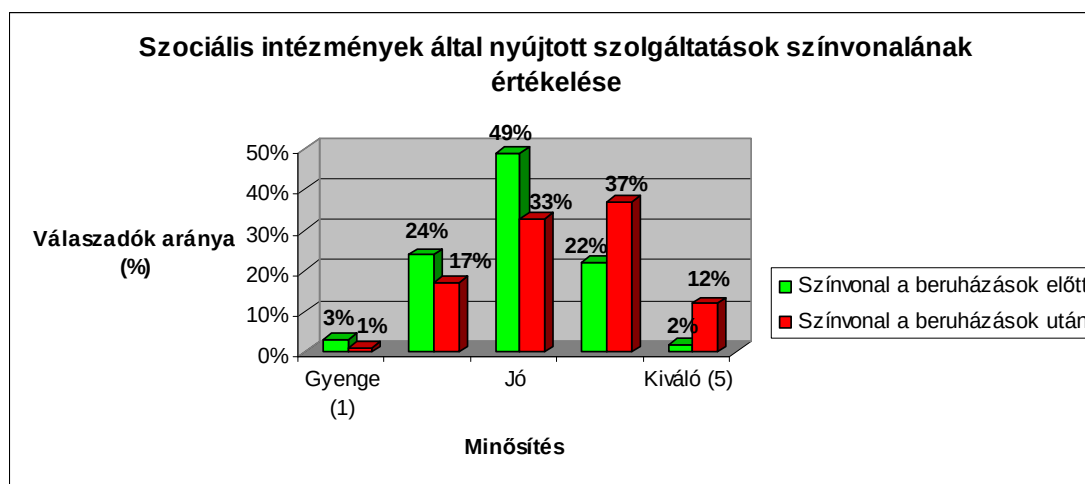
szórása 0,86. A beruházások utáni időszakra vonatkozó válaszadások számának az átlaga 3,37, szórása 0,91.

20. ábra: Oktatás színvonalának változása a beruházások hatására

Forrás: saját gyűjtési eredmény alapján saját szerkesztés

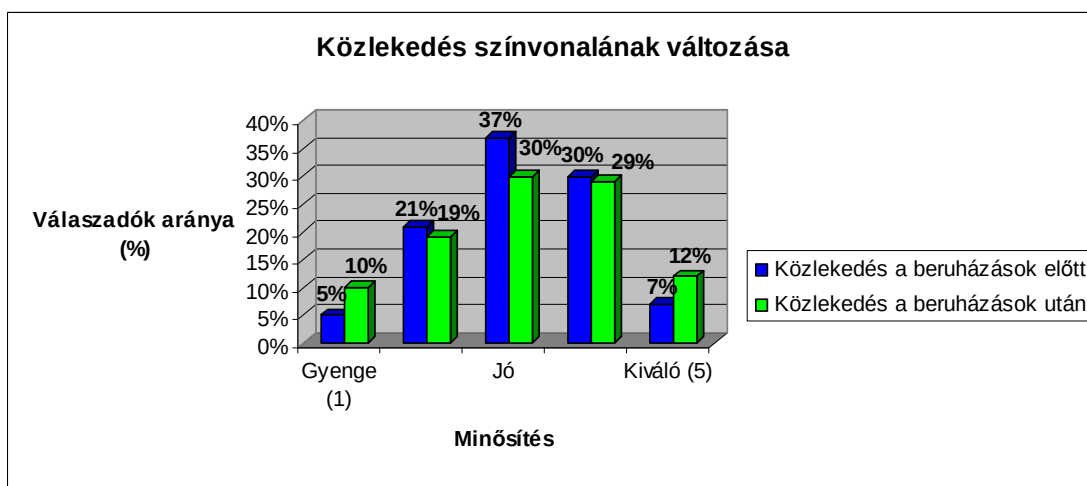
A szociális intézmények által nyújtott szolgáltatások színvonala a megkérdezettek többsége szerint a beruházások előtt alacsonyabb volt (21. ábra). Azonban kiemelkedő értéket kapott a kiváló minősítés a fejlesztések után, köszönhető ez az iskola felújításnak, bölcsődefejlesztésnek és az Idősek Napközi Otthonának a felépítésének. A beruházások előtti időszakra vonatkozó válaszadások számának az átlaga 2,97, szórása 0,81. A beruházások utáni időszakra vonatkozó válaszadások számának az átlaga 3,41, szórása 0,94.

21. ábra: Szociális intézmények által nyújtott szolgáltatások színvonalának értékelése

Forrás: saját gyűjtési eredmény alapján saját szerkesztés

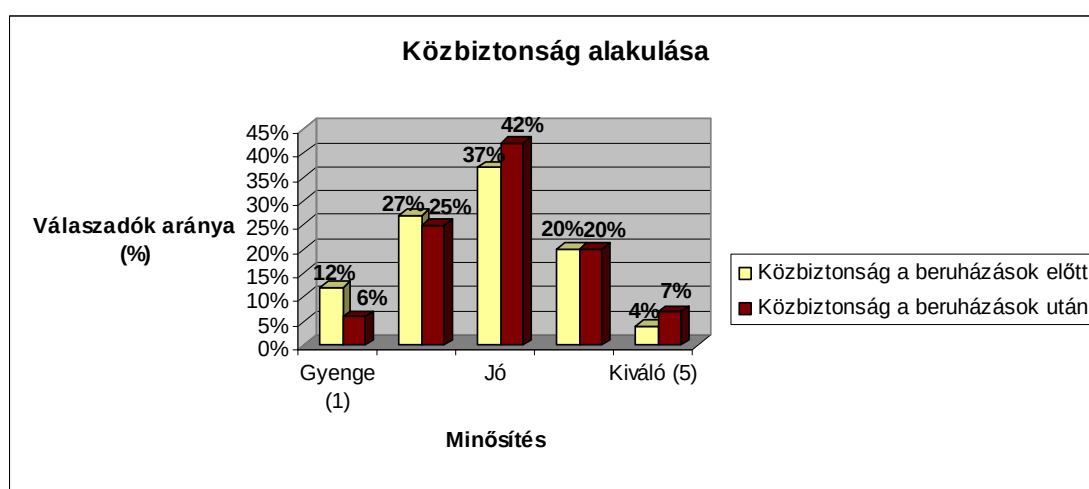
A közlekedés színvonalában bekövetkező változások nem nagymértékben ugyan, de negatív irányúak (22. ábra). A közlekedést közel ugyanannyian tartják megfelelőnek a beruházások előtt, mint utána, s ez igaz a nagyon jó minősítés esetén is. A válaszadók többsége úgy gondolja, hogy a közlekedés a fejlesztések előtt magasabb színvonalú volt. Ezt azzal indokolták, hogy most, 2011-ben, az utak tönkrementek, kátyúsak az autópálya építés során átengedett kamionos forgalom miatt. A járdák állapota minősíthetetlen, keres székkal, babakocsival közlekedni rajtuk lehetetlen, főleg a város földutas utcáin leginkább esős időben. Az Ady Endre utcai fejlesztés keretén belül lerakott térkövek mozognak és személygépkocsival a rajtuk való közlekedés zajos. Probléma, hogy kevés a buszmegálló, és hogy a közvetlen külterületről csak hosszú gyaloglás, kerékpározás során közelíthetők meg, illetve az is, hogy a környező településekre nem indulnak közvetlen buszjáratok, így ha Balástyára vagy például Kistelekre szeretnének utazni, előbb Szegedre kell menni. A téli havas időszakban az utakat nem teszik járhatóvá. Azok a válaszadók, akik szerint a közlekedés javult, indokként a buszmegálló megépítését hozták fel, és ez által a szatymazi járat útvonalának bővülését. A beruházások előtti időszakra vonatkozó válaszadások számának az átlaga 3,13, szórása 0,98. A beruházások utána időszakra vonatkozó válaszadások számának az átlaga 3,15, szórása 1,15.

22. ábra: Közlekedés színvonalának változása

Forrás: saját gyűjtési eredmény alapján saját szerkesztés

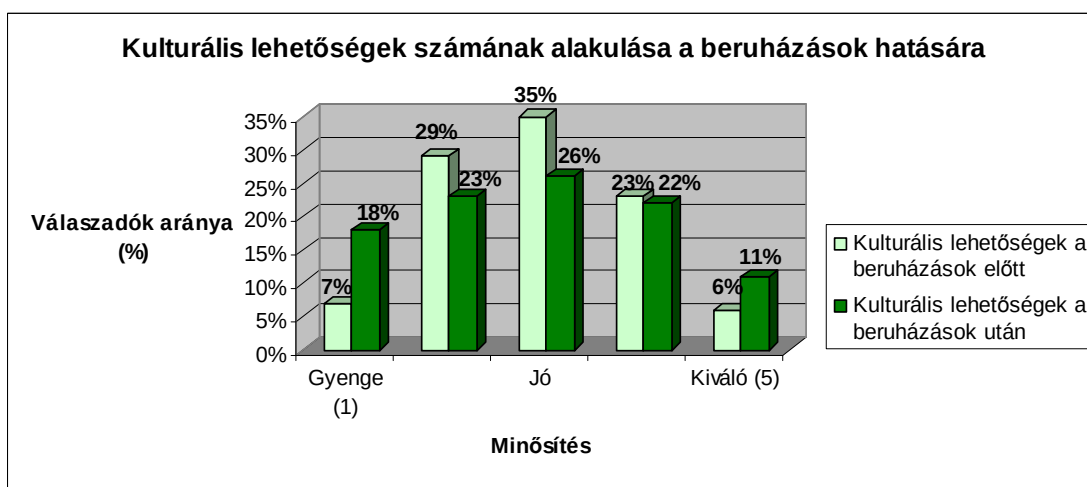
A közbiztonsággal kapcsolatban nem voltak beruházások és fejlesztések, mégis a kutatásomból látható, hogy mennyire fontos szerepet játszanak a beruházások a közbiztonságban. Összességében elmondható, hogy a közbiztonság javult a beruházások után. A megkérdezettek azzal indokolták, hogy az utcák letisztultabbak, rendezettebbek, nyitottak, ezáltal a személyes biztonságérzetük jobb (23. ábra). A beruházások előtti időszakra vonatkozó válaszadások számának az átlaga 2,76, szórása 1,02. A beruházások utáni időszakra vonatkozó válaszadások számának az átlaga 2,97, szórása 0,99.

23. ábra: Közbiztonság alakulása
 Forrás: saját gyűjtési eredmény alapján saját szerkesztés

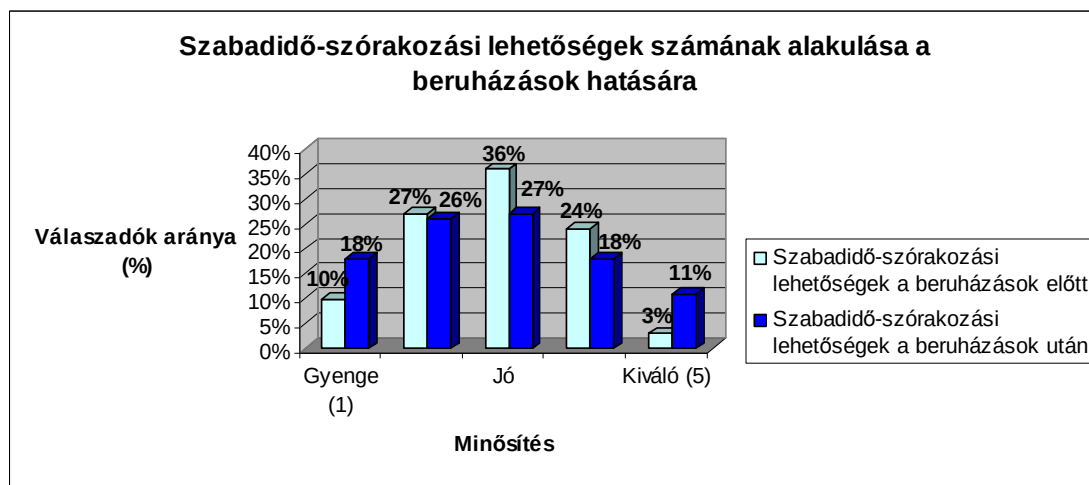
A kulturális lehetőségek és a szabadidő-szórakozási lehetőségek számának alakulását összevontan vizsgálom, hiszen a válaszadók közel ugyanolyan minősítéseket adtak a kulturális lehetőségekre, mint a szabadidő-szórakozási lehetőségekre (24-25. ábra). Ezen kívül a megkérdezettek többsége úgy nyilatkozott, hogy a kulturális és szabadidő-szórakozási lehetőségek a beruházások előtt magasabb színvonalúak voltak, és több lehetőséget biztosítottak. A beruházások nagy része a kulturális és szabadidő-szórakozási lehetőségek bővítésére irányultak. Azonban azok a válaszadók, akik úgy vélekednek, hogy a jelenlegi lehetőségek száma kevesebb és színvonaluk alacsonyabb, azzal indokolták válaszadásukat, hogy régen minden korosztály számára voltak programok, bálak, zenés estek. Diszkót, mozit és videotékát üzemeltettek, több fagylaltozó és étterem volt, nagyobb és érdekes rendezvényeket szerveztek. A jelenlegi programok a válaszadók véleményei szerint

unalmasak, nem minden korosztály találja meg a szórakozási lehetőséget. Megszűnt a mozi és videotéka, helyén italbolt üzemel, ugyanígy a megszűnt diszkó helyén is. A programokról sokszor utólag kapnak tájékoztatást, és csak bizonyos emberek számára rendezik őket. Kevesebb az étterem, a fagyraltozó és zenés- táncos estek sincsenek, amelyek esetleg az idősebb korosztály szórakoztatására irányulnának, viszont sokkal több italbolt és italkereskedés üzemel, ami nem segíti elő a kulturális lehetőségeket számának bővülését. Hiába épült meg az Ifjúsági Községi Központ, ahol a fiatalok programokon vehetnek részt, az épületet nagy rendezvények kivételével zárva tartják. A kulturális lehetőségek esetén a beruházások előtti időszakra vonatkozó válaszadások számának az átlaga 2,92, szórása 1,01. A kulturális lehetőségek esetén a beruházások utáni időszakra vonatkozó válaszadások számának az átlaga 2,90, szórása 1,23. A szabadidő-szórakozási lehetőségek esetén a beruházások előtti időszakra vonatkozó válaszadások számának az átlaga 2,83, szórása 1,01. A szabadidő-szórakozási lehetőségek esetén a beruházások utáni időszakra vonatkozó válaszadások számának az átlaga 2,80, szórása 1,25.

24. ábra: Kulturális lehetőségek számának alakulása a beruházások hatására

Forrás: saját gyűjtési eredmény alapján saját szerkesztés

25. ábra: Szabadidő-szórakozási lehetőségek számának alakulása a beruházások hatására

Forrás: saját gyűjtési eredmény alapján saját szerkesztés

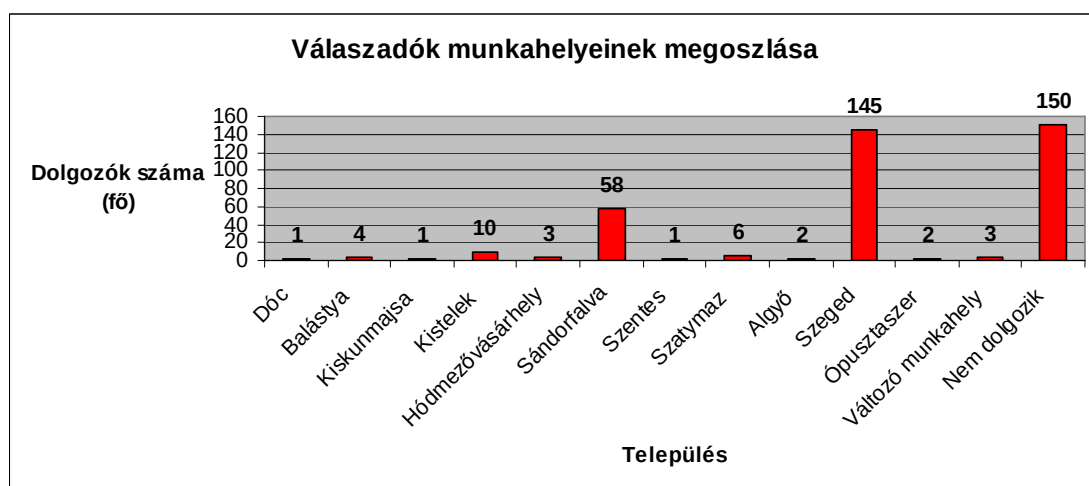
A kérdőívet kitöltők 49%-a úgy vélekedik, hogy a beruházások semmiképp nem járulnak hozzá a népesség szám növekedéséhez (26. ábra), mert nincsenek megteremtve az alapvető feltételek. Indoklásul adott válaszaikból kiderült, hogy attól, hogy fejlesztettek, nem lett több munkahely, - a felújított iskolában is más településről járnak a tanárok tanítani - így a fiatalok családot sem vállalnak korlátozott anyagi lehetőségeik miatt. A válaszadók 33%-a gondolja úgy, hogy részben hozzájárulnak a népesség növekedéséhez, mert a beruházások hatására szebb és modernebb lett a városkép s ez mindenképpen vonzó faktor lehet a vándorlóknak. A megkérdezettek 18%-a szerint a fejlesztéseknek köszönhetően a népesség szám is növekedik, növekedni fog. Ezt az alapján feltételezik, hogy felújították az iskolát, és bővítették a bölcsődét. Itt azonban megjegyzem, hogy a bölcsődebővítésre nem a születések számának növekedése miatt került sor, hanem, - mint már említettem – az édesanyák 3 év helyett csak 2 évig maradhattak otthon gyermekükkel. Tehát a 18%-ba tartozóak ismeretei hiányosak, nem informálódtak, így válaszájuk sem lehet teljes mértékben helytálló.

26. ábra: Beruházások népességszám növekedéshez való hozzájárulása

Forrás: saját gyűjtési eredmény alapján saját szerkesztés

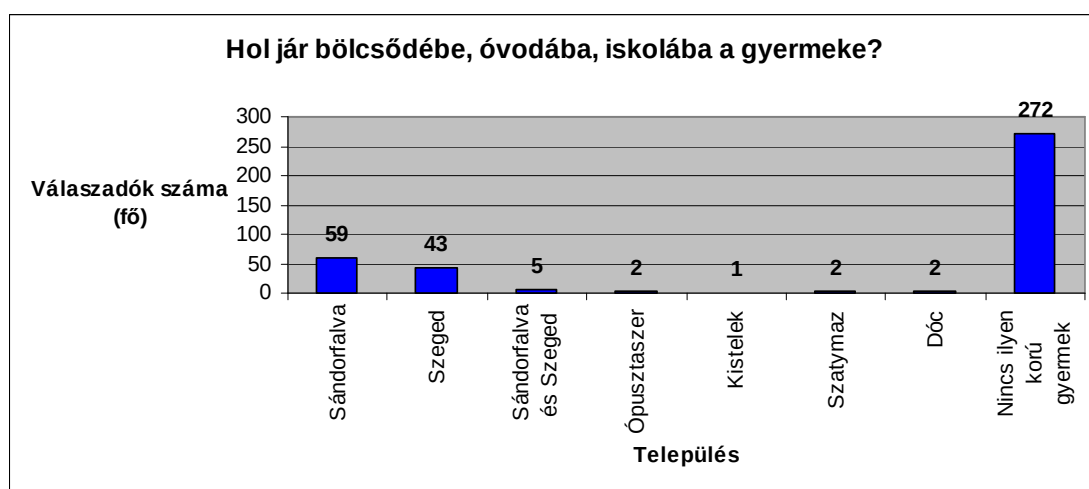
Arra a kérdésre, hogy melyik településen dolgozik, a megkérdezett 386 főből 145 fő Szegeden, 58 fő Sándorfalván, 10 fő Kisteleken, 6 fő Szatymazon, 4 fő Balástyán és a többi 13 fő Dóc, Kiskunmajsa, Hódmezővásárhely, Szentes, Algyő, Ópusztaszer és az ország egyéb részein dolgozik. 386 főből 150 fő nyilatkozott úgy, hogy nem dolgozik. Ennek oka részben, hogy fiatalok és még tanulnak, vagy már nem dolgoznak, mert nyugdíjasok, illetve az aktív korúak között sok a munkanélküli (27. ábra). A megoszlást térképen is láthatjuk a 20. mellékletben.

27. ábra: Válaszadók munkahelyeinek megoszlása

Forrás: saját gyűjtési eredmény alapján saját szerkesztés

Ahogy a dolgozatomban már megemlítésre került, hogy Sándorfalván fogyó népesség figyelhető meg, és egyre kevesebb gyermek születik, ez nagymértékben befolyásolja a következő kérdésre adott válaszokat, hiszen láthatjuk, hogy a 386 megkérdezettből 272-őt nem érintett a kérdés. Ennek oka, hogy még fiatalok és még nincs gyermekük, illetve a megkérdezettek gyermekei már felnőttek (28. ábra). A vizsgálatom nem terjed ki külön arra, hogy a válaszadóknak hány gyermeke van és azok bölcsődébe, óvodába, és általános, vagy középiskolába járnak e. Azt azonban láthatjuk, hogy a válaszadók - akiknek ilyen korú gyermekei vannak - melyik településen járatják a gyermekeiket az intézmények valamelyikébe. 59 szülő részesíti előnyben Sándorfalván az új bölcsődét, a felújított óvodát és iskolát. 43 szülő ezeket a szolgáltatásokat gyermeke számára Szegeden igényelte. A megkérdezettek között 5 szülő van, akinek feltételezhetően középiskolás és kisebb korú gyermeke is van, mivel az ő gyermekeik mindkét településen járnak az intézményekbe, vagy épp jobb megoldásnak tartják a gyermek elhelyezését a szegedi munkahelyükhöz legközelebb eső intézményben. A további 7 szülő a környező kisebb település szolgáltatásait veszi igénybe, valószínűleg az előbb említett ok miatt. Az eloszlást térképen is láthatjuk a 21. mellékletben.

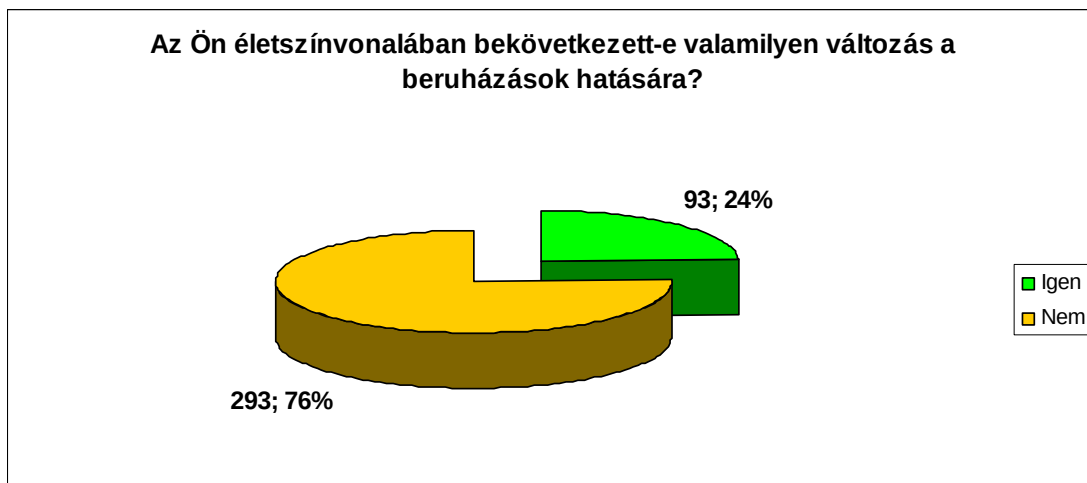

28. ábra Hol jár bölcsődébe, óvodába, iskolába a gyermeke?

Forrás: saját gyűjtési eredmény alapján saját szerkesztés

Az életszínvonalban bekövetkező változásokra feltett kérdésre adott válaszok a következőképpen alakultak (29. ábra). A megkérdezettek 24%-ának bekövetkezett valamilyen

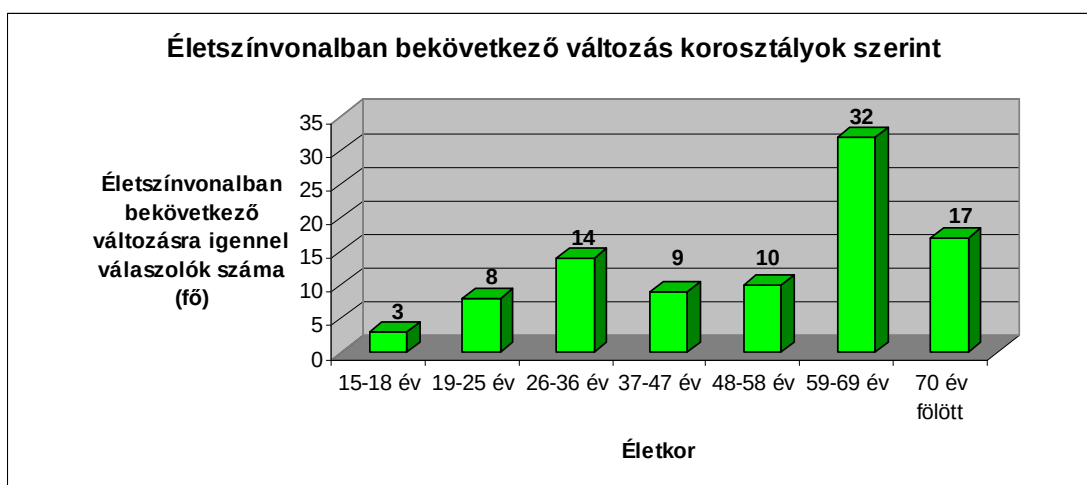
változás az életszínvonalában, míg 76%-ának nem, vagyis számukra a beruházások nem meghatározó tényezők.

29. ábra: Az Ön életszínvonalában bekövetkezett-e valamilyen változás a beruházások hatására?

Forrás: saját gyűjtési eredmény alapján saját szerkesztés

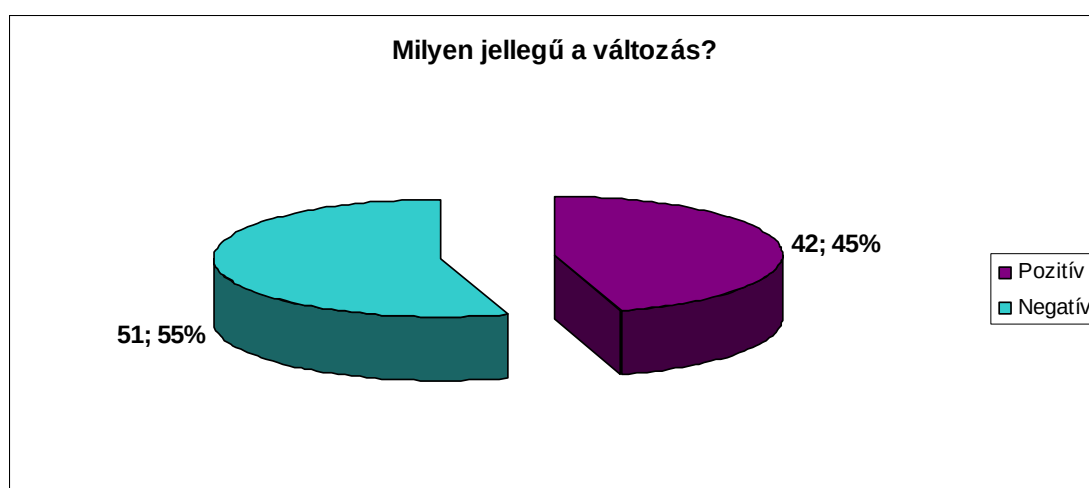
A következő ábrán (30.ábra) látható azoknak a korosztályok szerinti megoszlása, akik életében bekövetkezett valamiféle változás a beruházások hatására. Az ábrából látható, hogy minden korosztályból volt, akit a változás érintett, de leginkább az 59 év felettiekre volt hatással.

30. ábra: Életszínvonalban bekövetkező változás korosztályok szerint

Forrás: saját gyűjtési eredmény alapján saját szerkesztés

Az előzőhöz kapcsolódó kérdésre, miszerint milyen változást hoztak a fejlesztések azok életébe, akik igennel feleltek (386 főből, 93 fő), meglepő válaszok érkeztek. Az igennel válaszoló 93 főből 45%-nak pozitív változást hoztak a beruházások (31. ábra). Voltak, akik számára a szatymazi buszjárat kihelyezése, voltak, akik számára az idők ebédkihordása, és volt, akiknek a munkahely jelentette a pozitív változást. Azonban magasabb arányban, 55%-ban vannak azok, akik életében negatív hatások jelentek meg, mint például a zenei klub kialakítása – nem Európai Unió beruházás, de az önkormányzat támogatta - a megszűnt mozi helyén, ami valójában italboltot takar és így számukra egyrészt megszűnt az egyik szórakozási lehetőségük, valamint zavaró tényezőként hat a lakásuk mellett működő kocsmá.

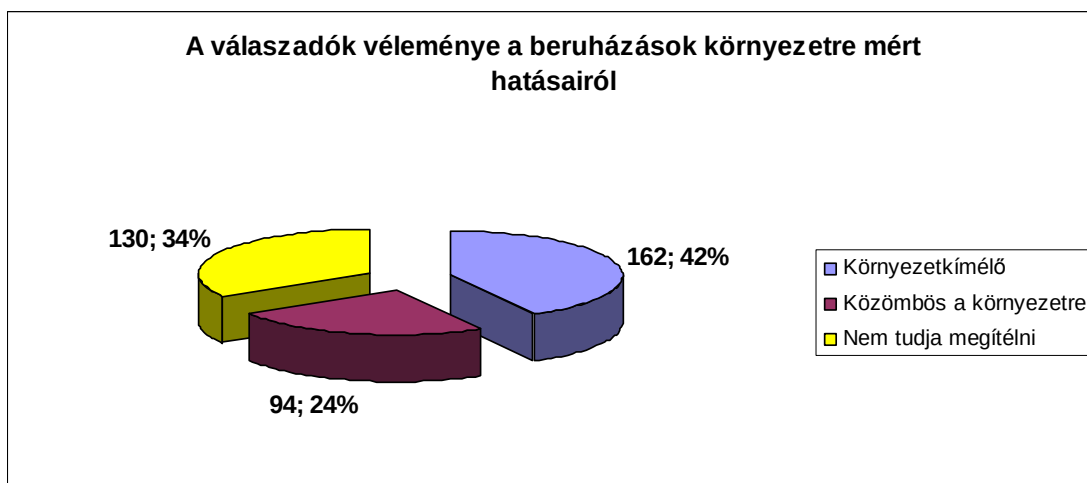

31. ábra: Milyen jellegű a változás?

Forrás: saját gyűjtési eredmény alapján saját szerkesztés

A válaszadók véleménye a fejlesztések környezetre mért hatásairól kedvezőbbek (32. ábra). 42%-uk szerint a környezetre kímélő hatással vannak a beruházások és fejlesztések, mivel az Idősek Napközi Otthonában is megtalálható az energiatakarékos napkollektor, és amint befejeződik a szennyvíz-beruházás a környéken élő növény-és állatfajokra is kedvező hatással lesz mindamellett, hogy a talaj kémiai összetételén is nagymértékben javíthat. 130 fő részben a még meg nem épült szennyvíz-beruházás miatt, részben pedig az ismeretek hiánya– mivel fűtik majd az épületeket, hány légkondicionáló található bennük stb.- miatt nem tudta megítélni a fejlesztések környezeti hatását. Ennél a kérdésnél azért nem adtam meg környezetre káros válaszlehetőséget, mivel úgy gondolom,

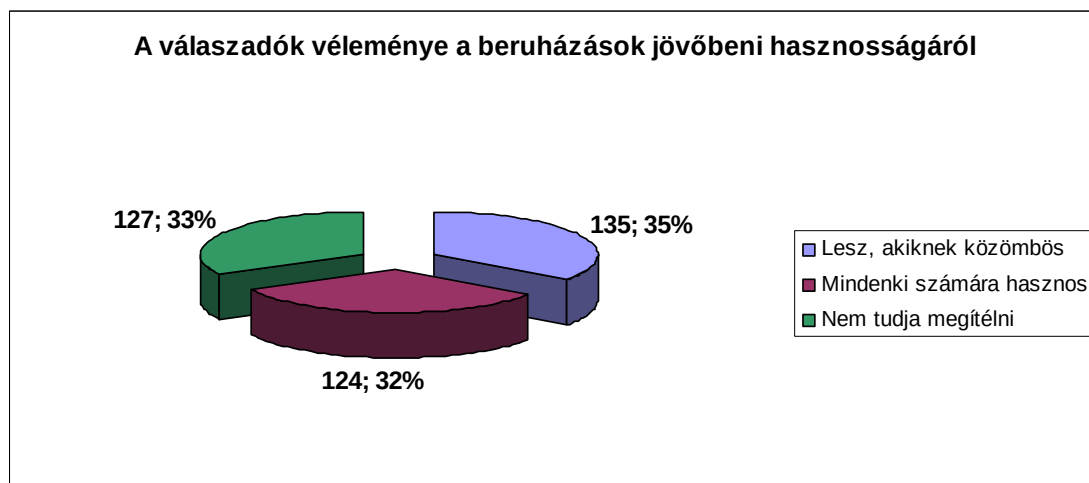
hogy a beruházások nem károsak a környezetre, s mivel a város tájvédelmi körzetbe tartozik, nem engedték volna környezetkárosító beruházás megvalósítását, s ezt pályázati úton sem az Európai Unió, sem az Új Magyarország Fejlesztési Terv Dél – alföldi Operatív Program anyagilag nem támogatta volna.

32. ábra: A válaszadók véleménye a beruházások környezetre mért hatásairól

Forrás: saját gyűjtési eredmény alapján saját szerkesztés

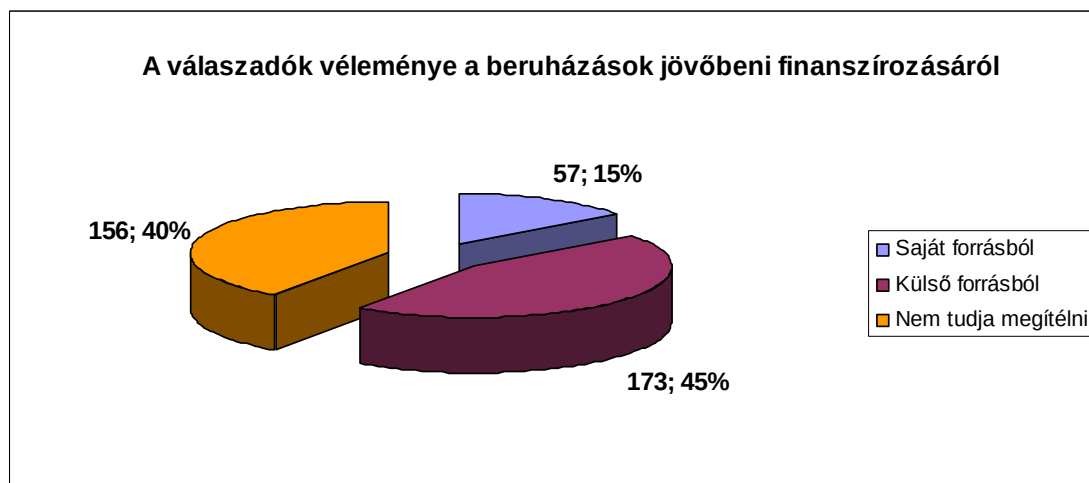
A kérdőívet kitöltők véleménye a beruházások hasznosságáról igen eltérő (33. ábra). A 386 főből 124 fő nyilatkozott úgy, hogy a beruházások nemcsak a jövőben, hanem jelenleg is mindenki számára hasznosak, hiszen többen tudják igénybe venni a szatymazi buszjáratot, több családnál oldódott meg a gyerekek elhelyezése a bölcsőde fejlesztése által, és az iskola felújítása valamint az Ifjúsági Közösségi Központ is hozzájárul a fiatalok teljes igényeinek kielégítéséhez. 135 fő szerint lesznek, és vannak olyanok, akik számára a beruházások hasznosság szempontjából közömbösek, és 127 fő nem tudta megítélni a fejlesztések hasznosságát, mivel szerintük nem ismerhetjük a jövő nemzedékek igényeit.

33. ábra: A válaszadók véleménye a beruházások jövőbeni hasznosságáról

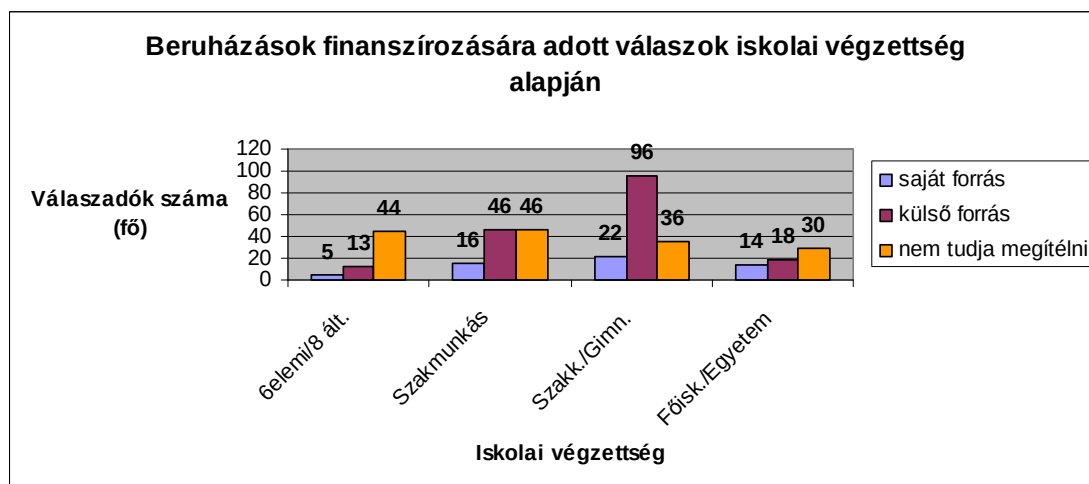
Forrás: saját gyűjtési eredmény alapján saját szerkesztés

A megkérdezettek a beruházások jövőbeni finanszírozásáról alkotott képe nem biztató (34. ábra), hiszen 386 főből csupán 57 gondolta úgy, hogy az esetleges karbantartásokat, későbbi felújításokat az önkormányzat saját forrásból fogja finanszírozni. 173 fő úgy gondolja, hogy az önkormányzat külső forrásokat is fel fog használni, mivel 2006-2010 közötti időszakban is számtalan külső forrást vettek igénybe a meglévő önerő mellett, ezért úgy gondolják, az önkormányzat nem lesz képes a jövőben ennyi beruházás fenntartására való összeget elkülöníteni. 386 főből 156 fő nem tudta megítélni, hogy milyen forrást használnak majd fel, egyrészt azért nem, mert nincs információjuk az önkormányzat jelenlegi pénzügyi helyzetéről, másrészt azért nem, mert úgy vélekednek, hogy a jelenlegi bizonytalan gazdasági helyzet a jövőre is kihat, de nem tudhatjuk előre a hatását.

34. ábra: A válaszadók véleménye a beruházások jövőbeni finanszírozásáról
 Források: saját gyűjtési eredmény alapján saját szerkesztés

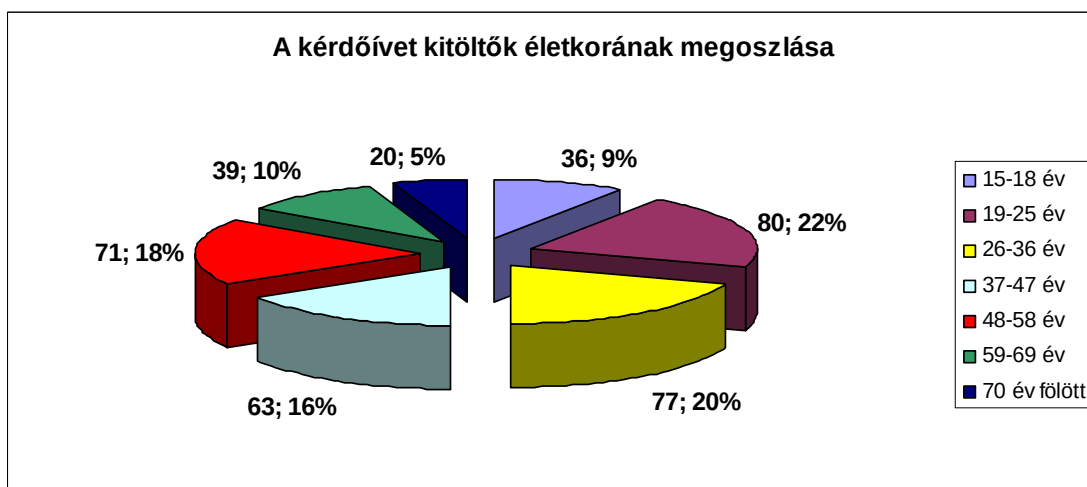
Az alábbi ábrán (35. ábra) látható a beruházások finanszírozására adott válaszok és a válaszadók iskolai végzettségének megoszlása. Megfigyelhető, hogy az a magas 40%, akik nem tudják megítélni a beruházások jövőbeni finanszírozását nem csupán a 6 elemi, vagy 8 általános iskolai végzettségűek választát tükrözi, hanem a képzettebb válaszadókat is, ebből kifolyólag az eredmények esetében nem figyelhető meg torzítás.

35. ábra: Beruházások finanszírozására adott válaszok iskolai végzettség alapján
 Forrás: saját gyűjtési eredmény alapján saját szerkesztés

A 17. kérdésre adott válaszokat a 6. fejezetben dolgoztam fel.

A kérdőívben azért tettem fel az életkorra vonatkozó kérdést (36. ábra), hogy széles körben mérhető legyen a szolgáltatásokkal való elégedettség, hiszen a fiatal korosztály másképp értékelheti az egészségügyi ellátás minőségét, mint az idősebb korosztály, de ugyanez igaz a kikapcsolódásra is, mivel az idősebb korosztály szórakozási és kulturális igényei a fiatal korosztályétól eltérő. Jól látható, a válaszadók 51%-a az aktívan szórakozni vágyó korosztályt képviselik, míg a maradék 49% megoszlik az idősebb korosztályra, és a középkorúakra.

36. ábra: A kérdőívet kitöltők életkorának megoszlása

Forrás: saját gyűjtési eredmény alapján saját szerkesztés

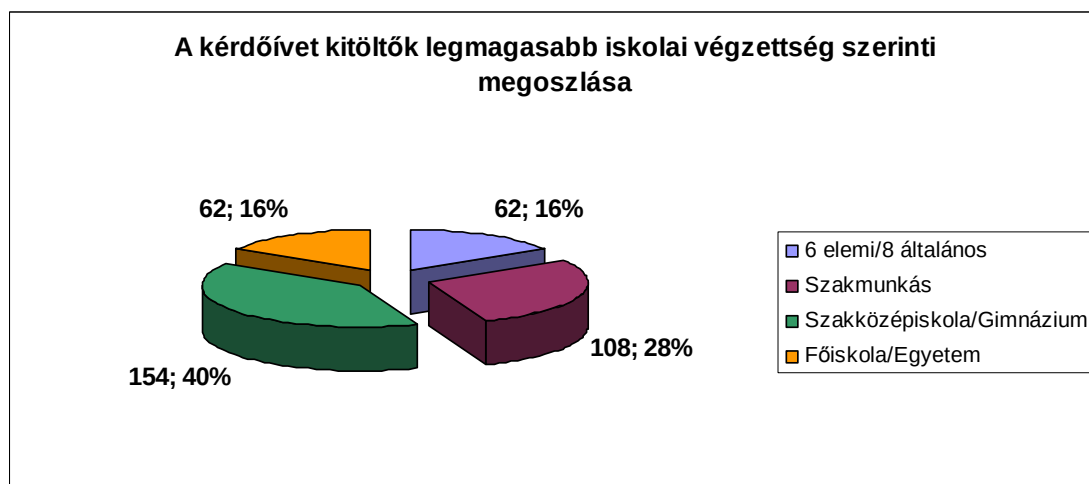
A kérdőív értékelése mutatja, hogy 180 nő és 206 férfi töltötte ki a kérdőívet (37. ábra). A közel azonos arány azért is fontos, mert így pontosabban sikerült felmérni a kulturális és szórakozási lehetőségekkel való elégedettséget, hiszen más a nők és más a férfiak kikapcsolódási igényei.

37. ábra: A kérdőívet kitöltők nemek szerinti megoszlása

Forrás: saját gyűjtési eredmény alapján saját szerkesztés

A legmagasabb iskolai végzettségre adott válaszokból adódik, hogy a megkérdezettek 16%-a elemi iskolát, vagy mai nevén általános iskolát végzett, 40%-a érettségivel, és 28%-a szakmunkás bizonyítvánnyal rendelkezik, és megkérdezettek ugyancsak 16%-a járt főiskolára, egyetemre (38. ábra).

38. ábra: A kérdőívet kitöltők legmagasabb iskolai végzettség szerinti megoszlása

Forrás: saját gyűjtési eredmény alapján saját szerkesztés

6. ÖSSZEFOGLALÁS ÉS JAVASLATOK

Sándorfalva az Alföld déli részén, a Duna-Tisza közében, Csongrád megyében fekszik. Mindössze 12 km-re a megyeszékhelytől, Szegedtől északra a 4519. sz. műút mentén található. Szomszéd települései közé tartozik Szegeden kívül még Dóc, Balástya, Szatymaz, Hódmezővásárhely és történelmileg a legfontosabb Algyő. A város területe: 55,8 km², népsűrűsége 2010-ben 147,16 fő/km² volt. A város a Szegedi Kistérség második legnagyobb lélekszámú, illetve harmadik legnagyobb területű települése. Az alapítójáról, őrgrof Pallavicini Sándorról kapta a nevét, aki 1879-ben a tiszai nagyárvíz idején romokban heverő algyői lakosoknak ajánlotta fel a birtokának 300 kataszteri holdját, s mindemellett számos épületet építtetett és pénzüsszeggel is támogatta az odatelepülőket, hozzásegítve őket egy új település felépítéséhez. Az I. világháború idején Sándorfalva uradalmi földterületei állami tulajdonba kerültek, majd a háború után az irányítást Szeged város kezébe adták. A lakosság növekedése miatt az uradalmi családától egyre több földterületet váltottak meg, így a település a II. világháború végére már ötszörösére nőtt. 1970-ben a település nagyközség lett és a szomszédos Dóc település is az irányítása alá került. A rendszerváltás után a vállalkozás és szövetkezetek megszűntek, mára ezekből csupán 2 vállalkozás maradt fenn: a település vízszolgáltató vállalkozása és egy seprűkészítéssel foglalkozó vállalkozás.

A település 2005-ben elnyerte a városi címet. 2001-2010 között a városban a lakásállományok száma nőtt, ugyanakkor 2011-ben fogyó népesség figyelhető meg, ami azért is érdekes, mivel Sándorfalván a 2006-2010 közötti időszakban több, az infrastruktúrát érintő beruházás ment végbe a népesség megtartására. Az infrastruktúra és a beruházás szorosan összefügg egymással, hiszen az infrastrukturális beruházások olyan társadalmi javak létrehozására szolgálnak, melyek jelenlegi ráfordításai majd a jövőbeni eredményeknek felel meg. Az infrastrukturális intézmények közül számos olyan intézmény van, amely a nem termelő beruházások közé sorolhatók, s ez Sándorfalva esetében is igaz.

Az Európai Unió támogatások igénybevételel az Új Magyarország Fejlesztési Terv Dél-alföldi Operatív Program keretein belül valósultak meg az alábbi beruházások. A már meglévő óvoda épületének bővítésére a lakosság érdekében került sor, mivel 2010 áprilisában született gyermekek esetében az anya az eddigi 3 év helyett már csak 2 évig maradhatott otthon gyermekével. A régi nagy általános iskolát is teljesen újjáépítették, hogy az oktatást egy helyre összevonják, s így megszűnjön a sok épületből álló iskola, helyébe egy

színvonalas, modern felszereltségű általános iskola kerüljön. Az Ifjúsági Információs pont kialakításának célja, hogy fejlesztő programokat, foglalkozásokat szervezzenek a hátrányos helyzetű gyermekeknek, fiataloknak. A Széchenyi Ifjúsági Közösségi Központ épületében helyet kapott termék helyszínéül szolgálhatnak városi és magánrendezvényeknek egyaránt. A műfüves labdarúgó pálya, hozzájárulhat a sportolók utánpótlásához és az egészséges életmódra való neveléshez. A szabadidőpark létrehozása még most is folyamatban van, mivel a termálvíz kihasználása még nem megoldott, de a jövőben ez ad helyet az úszásoktatás alapbázisának. A négylakásos bérlakásépítés hozzájárult a fiatal családok otthonteremtéséhez. A szociális szolgáltatóházban idősek klubja, házi segítségnyújtás és tanyagondnoki szolgálat is működik. A korszerű buszpályaudvar megépítése a lakosság egy részének azért is hasznos, mert így a szatymazi buszjárat útvonala hosszabb lesz, s több ember számára elérhetővé teszi a településre való kényelmesebb utazást. Az egykori Pallavicini-kastély és a Budai Sándor emlékház is felújításra került, mely frissíti a kultúrát és ápolja a múltból fennmaradt emlékeket. Kibővítették, akadály- mentesítették a sándorfalvi Petőfi Emlékkönyvtárat, kialakításra került egy új olvasóterem. Az Ady Endre utcán kerékpárút kiépítése, az útburkolat, parkolóhelyek kialakításán, fák ültetésén túl információs táblákat is elhelyeztek, melyeken a fontosabb intézményeket és turisztikai célpontokat tüntették fel. Mivel Sándorfalva lassan egyre nagyobb várossá fejlődik, ezért szükségeltetik egy szennyvíz-beruházási projekt, ami jelenleg folyamatban van.

Primer kutatásom Sándorfalva város népesség számának alakulása és a beruházások közötti kapcsolatok, valamint a népesség életszínvonalában bekövetkező változások mérésére irányult. Azt vizsgáltam, hogy a lakosok életszínvonalában bekövetkezett-e valamiféle változás a beruházásoknak köszönhetően, illetve a beruházások befolyásolják-e a településen a migrációt, gyermekvállalási hajlandóságot. A felmérést kérdezőbiztosok által szóbeli megkérdezés útján végeztem 2011. október 3-12. között. Összesen 386 kérdőívet elemeztem. A kutatásom elején az alábbi hipotéziseket állítottam fel.

1. hipotézisem: Feltételezem, hogy a válaszadók 50%-a nem elégedett az önkormányzat tevékenységével és a beruházások jellegével, vagyis szerintük a beruházások előtti szolgáltatások színvonala magasabb volt, mint jelenleg. A kutatásom eredményeképpen ezt a hipotézisemet igaznak találom, mivel a megkérdezettek 50%-a ugyanolyan szinten elégedett a helyi önkormányzat tevékenységével, mint amennyire elégedetlenek, illetve

beigazolódott, hogy a legtöbb esetben a beruházások előtti szolgáltatások színvonalát magasabbra értékelték, mint a jelenlegit.

2. hipotézisem: Véleményem szerint az új beruházásoknak köszönhetően több a munkalehetőség, ezért úgy gondolom, van összefüggés a beruházások, a népesség szám alakulása és a migráció között. Ezért feltételezem, hogy a válaszadók 80%-a gondolja úgy, hogy a fejlesztések hozzájárulnak a betelepülők számának növekedéséhez, valamint a jelenlegi lakónépesség megtartásához. Ezt a hipotézist kutatásaim eredményeképpen cáfolnom kell, hiszen a megkérdezettek 18%-a gondolja úgy, hogy a fejlesztések hozzájárulnak a népességszám növekedéséhez, illetve 33%-a gondolja úgy, hogy csak részben járulnak hozzá. Ez együttesen vizsgálva is csak 51%, vagyis a 386 főből 197 fő lát összefüggést a fejlesztések és a népesség alakulása között.

3. hipotézis: Feltételezem, hogy a beruházásoknak köszönhetően a megkérdezettek 50%-ának nőtt az életszínvonala. A kutatásom során rendelkezésre álló adatok alapján ezt a hipotézisemet is cáfolnom kell, mivel a megkérdezettek 24%-ának ugyan bekövetkezett az életszínvonalában változás a beruházások által, de a változás 55%-uknál negatív irányú volt, vagyis csökkent az életszínvonaluk.

4. hipotézisem: Véleményem szerint a válaszadók 70%-a nem tudja megítélni, hogy a megvalósult beruházások fenntartása milyen anyagi terhet ró az önkormányzatra. A kutatásom eredményeképpen ezt a hipotézisemet is cáfolnom kell, mivel a válaszadóknak csak a 40%-a nem tudta megítélni, hogy a jövőben az önkormányzat a beruházások fenntartását milyen forrásból fogja finanszírozni.

Összességében elmondható, hogy az első hipotézisem igazolva lett, míg a második, harmadik és negyedik hipotézisemet cáfoltam. Ugyanakkor a teljes kutatásom anyagából és a hipotézisek cáfolásából is láthatóvá válik, hogy Sándorfalva a várossá nyilvánítást követően, és a beruházások hatására sem tudta megteremteni a városias lét feltételeit, illetve a gazdasági fejlődés sem segítette elő a társadalmi mobilitást, és nincs befolyással a termékenységre sem. Ennek számos oka a kutatásomban is szerepel, mint például a munkahely hiánya, a rengeteg italbolt jelenléte, a kikapcsolódási lehetőségek számának számos korlátozottsága és a közlekedés valamint egészségügyi ellátás hiányosságai.

A kutatásom végén a megkérdezettek véleményei alapján javaslatokat tennék olyan beruházásokra, tevékenységekre elindítására, melyek hozzájárulnának egy sokkal élhetőbb és

magasabb színvonalú szolgáltatásokat nyújtó város kialakításához. Egy fedett uszoda megoldást jelentene a gyerekek téli úszásoktatására és a város lakói számára is egyfajta kikapcsolódást jelentene, mindamellet, hogy ezt már tervbe foglalták, mint termálvíz kihasználás, lehetőséget keresnék, hogy a termálvíz segítségével ne csak az uszodát üzemeltessem, hanem a középületek fűtését is ezzel oldanám meg. Ha a városnak lehetősége lenne rá, hogy egy helyi kisbuszt vásároljon, mely naponta pár alkalommal bejárná Sándorfalva külterületeit, kívülre eső részeit, sokak számára –idősek, gyerekes családok, mozgáskorlátozottak - javulást hozna a közlekedésben. Mivel a városban sok az idős és mozgáskorlátozott személy, ezért fontosnak tartanám egy, a Kistelekihez hasonló szakorvosi ellátásra jogosult körzeti rendelő kialakítását, vagy legalább az éjszakai és hétvégi ügyeleti rend megoldását. A fiatalok jelenlegi szórakozási lehetőségeit tekintve visszaállítanám a mozit, és a még fiatalabbak számára több játszóteret építenék a település különböző pontjain. Havonta legalább egyszer zenés-táncos estet rendeznék a helyi vendéglők valamelyikében az idősebb korosztály számára. A mozgáskorlátozottaknak programokat szerveznék, mint például egy éves szinten megrendezendő mozgáskorlátozottak napját, amikor különféle, az állapotuknak megfelelő versenyeken vehetnének részt, hogy ezáltal ők is hasznosnak és aktív résztvevőinek érezhessék magukat a város életében.

IRODALOMJEGYZÉK

Abonyiné Palotás J. (2003) *Infrastruktúra*, Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs 15-21.pp.

Abonyiné Palotás J. (et all) (2001) *Infrastruktúra* In.: Tóth J. (szerk.) (2001) *Általános társadalomföldrajz I.* Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 155.p., 280.p. .

Abonyiné Palotás J., Komarek L. (2005) *Jegyzet Magyarország Társadalomföldrajza tanulmányozásához*, Szegedi Tudományegyetem Természettudományi Kar, Szeged 13-18.pp.

Acsádi Gy. (et all) (1964) *Vándorlás* In.: Szabady E. (szerk.) (1964) *Bevezetés a demográfiába*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest 67.p,393-399.pp.

Bácskai T. (et all) (2004) *Infrastruktúra* In.: Kovács É. (szerk.) (2004) *Magyar Tudománystár 5: Gazdaság –Kossuth Kiadó*

Balázs J., Horváth R. (1992) *Bevezetés a demográfiába*, JATEpress, Szeged 117.p, 127.p.

Becsei J. (2004): *Népességföldrajz*. IPSZILON Kiadó Kft., Békéscsaba, 270.p.

Beluszky P. (1999) *Magyarország településföldrajza, Általános rész*, Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs 285.p., 308.p., 312.p.

Boeler F. (1964) *Der Infrastrukturbedarf und die Möglichkeiten seiner Duncung*.-In: *Finanzpolitik und Raumordnung – fanencke, Gebr. Verl. Hannover*

Csongrád megye településeinek Atlasza 1996 KIADÓ: HISZI-MAP Kft.

Darázs S.– Juhász A. (1999) *Sándorfalva története és népélete*, Sándorfalva Nagyközség Önkormányzata

Gyémánt R., Katona T. (2010) *Demográfia*, Szegedi Tudományegyetem Állami és Jogtudományi Kar, Statisztikai és Demográfiai Tanszék, Szeged 148p.,323p.

Horváth Gy. (2004): *A kérdőíves módszer*, Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 2004

http://elib.kkf.hu/edip/D_13704.pdf (2011. 10. 09.)

<http://iloma.econ.core.hu/index.php?page=definitions1> (2011. 10. 09.)

<http://mek.niif.hu/02100/02185/html/221.html#223> (2011. 10. 13.)

<http://mek.oszk.hu/01900/01906/html/index145.html> (2011. 10. 13.)

<http://net.jogtar.hu/jr/gen/getdoc2.cgi?dbnum=1&docid=99000065.TV&cel=P%2829%29>

(2011.09.28.)

http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=99700031.TV (2011.09.28.)

http://www.sandorfalva.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=47&Itemid=59

(2011.10.13.)

http://www.vetesforgo.hu/csatolt/119/tervezes_modszertana_2_fejezet.pdf (2011.10.21.)

http://www.webdesign.hu/pallavicini/hu/a_pallavicini_fouri_csalad?content=2 (2011.10.12.)

Illés I. (1972) *Infrastruktúra*, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest 15.p., 66.p., 310-322.pp

Illés S. (1994): *Miért költöztek az emberek Pásztóra 1989-91-ben?* KSH, Budapest.

Illés S. (2000): *Belföldi vándormozgalom a XX. század utolsó évtizedeiben*. KSH Népeségtudományi Kutató Intézet, Budapest.

Jegyzőkönyv Sándorfalva város önkormányzatának képviselő-testülete 2011. február 10-i nyílt üléséről, *Sándorfalva város Szociális és Szolgáltatástervezési Koncepciója* 2011.02.10/11-1. sz. melléklet

Johnston R. J. (ed.) *The dictionary of human geography*, Basil Blackwell Publisher Ltd. Oxford, 1981.

Juhász A. (1978) *Sándorfalva története és népélete*, Sándorfalva Nagyközség Tanácsa

Kakas B. (2010) Szóbeli közlés

Kovács Z. (2002) *Népesség-és településföldrajz*, egyetemi jegyzet, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest 109-110.pp., 140.p.

Lehota J. (2001) *Marketingkutató az agrárgazdaságtanban*, Mezőgazdasági Kiadó, Budapest, 2001

Lewis W. A. (1963) *The Theory of Economic Growth*, London

Márton G. (szerk.): *Kétszeresére nő a férőhelyek száma, Szociális szolgáltatóház korszerű épületben, Épülhet a Széchenyi Ifjúsági Községi Központ*, Sándorfalvi Kisbíró Városi Újság XIV. évfolyam 2. szám 2010. március

Márton G.(szerk.): *Alapkőletétel az iskolában, Hamarosan elkészül az Ady Endre utca, Megkezdődhet a Pallavicini-kastély és a Budai Sándor Emlékház felújítása, Beszámoló a Szennyvíz-beruházási projekt első fordulós tevékenységeinek megvalósításáról, Ifjúsági Információs pont kialakítása és fejlesztő programok, foglalkozások szervezése gyermekeknek és fiataloknak Sándorfalván*, Sándorfalvi Kisbíró Városi Újság XIV. évfolyam 1. szám 2010. február

Molnár I. (1904) *Sándorfalva története (1879-1904)* Várnay L. Könyvnyomdája, Szeged 1.p, 13-18.pp

Munkácsy F. (1988) *A gazdasági fejlődés és a népesedés*, MTA Közgazdaságtudományi Intézet, Budapest 17.p

Philip Kotler (1999): *Kotler on Marketing, How to create, win and dominate Markets*, The Free Press, New York, 1999.

Sándorfalva Város Önkormányzata (2006) *Pallavicini Terv, Sándorfalva Városfejlesztési Koncepciója*, Sándorfalva Város Önkormányzata, Sándorfalva

Sándorfalva Város Önkormányzata (2007) *NFT II. programhoz és a Szegedi Kistérség előzetes koncepciójához csatlakozó városfejlesztési koncepció terve a Pallavicini Terv tükrében*, Sándorfalva Város Önkormányzata, Sándorfalva

Sándorfalva Város Önkormányzata, *Pallavicini Terv Sándorfalva Város Önkormányzat 2006-2016* Sándorfalva Város Önkormányzata, Sándorfalva

Sándorfalva Város Önkormányzata, *Városfejlesztési projektek Sándorfalván 2008-2010* Sándorfalva Város Önkormányzata, Sándorfalva

Vass I. (szerk.): *Könyvtárfejlesztés Sándorfalván*, Szegedi Kistérségi Hírek II. évfolyam 4. szám 2010. április.

Végné F. A. (2006) *A marketing alapjai*, Műszaki Kiadó, Budapest 208-218.pp.

Vincze-Lendvai E. (2010): *Agrármarketing órai jegyzet*, Szegedi Tudományegyetem Mérnöki Kar, Szeged

Zboril M. (1972) *A területi infrastruktúra értékelésének szempontjai*. -In: Illés I. – Rimaszombati J. (szerk.): *Infrastruktúra, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest*

Zsótér B. (2007): *Changes in population of Mezőhegyes*. The International Symposium „Propects for the 3 rd Millennium Agriculture”, Cluj-Napoca, 2007. 10. 04-06., Bulletin of University of Agricultural Sciences and Veterinary Medicine Cluj-Napoca. Horticulture, Vol 64, No 1-2 (2007), pp. 566-568.

Zsótér B. (2008): *Változások a délkelet-alföldi Mezőhegyes életében várossá nyilvánítást követően*, Területi statisztika 11.(48.) évfolyam, 6. szám, 651-657. pp. ISSN 0018-7828.

Zsótér B. (2009): *Migrációs folyamatok vizsgálata Mezőhegyesen (1989 – 2008)*. In.: Gulyás L. – Gál J. (szerk.): *Jelenkori társadalmi és gazdasági folyamatok*, IV. évfolyam 3-4. szám, Szegedi Tudományegyetem Mérnöki Kar, Ökonómiai és Vidékfejlesztési Intézet tudományos folyóirata, pp. 247-250. ISSN 1788-7593.

Zsótér B. (2010): *Mezőhegyes – Egy sajátos település útja az Alföldön*. PhD értekezés. Pécsi Tudományegyetem Természettudományi Kar Földtudományok Doktori Iskola, Pécs.

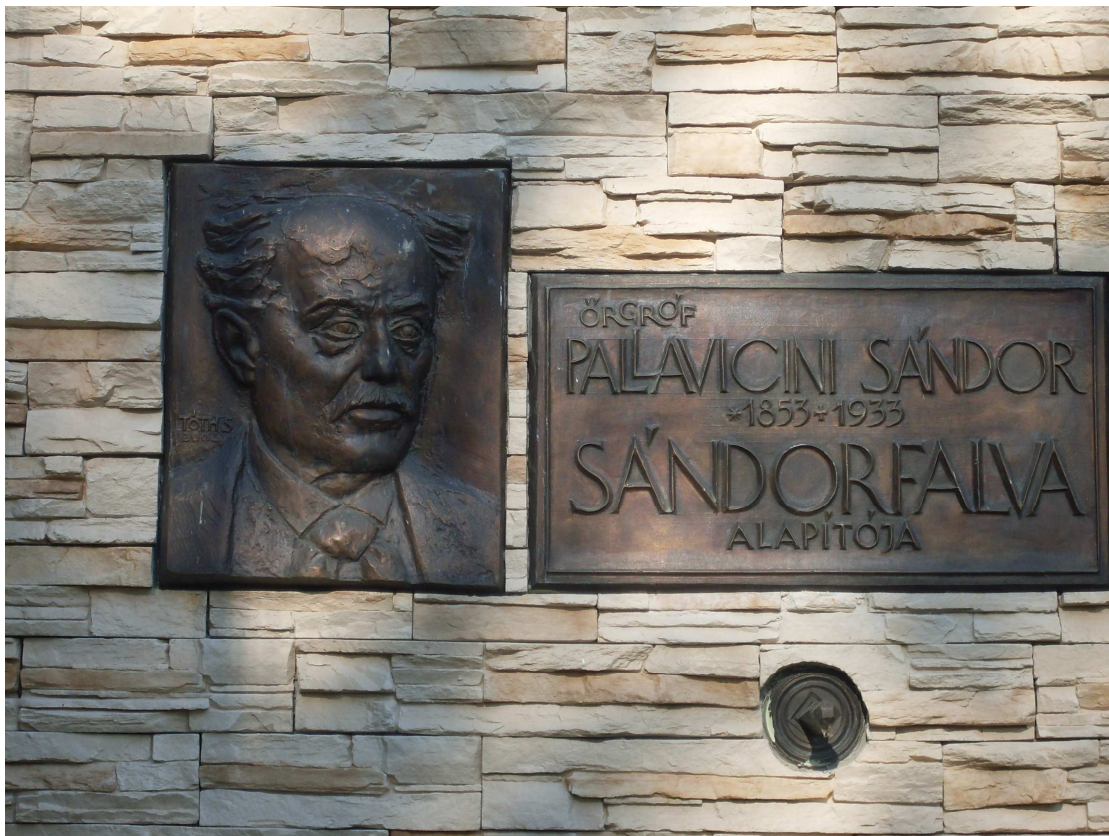
MELLÉKLET

HŐSÖK!											
TI DRÁGA MI A SOHA				ÉLETETEKET ÁLDOZTÁTOK A NEM MŰLŐ REGYELETTEL ŐRIZZÜK				HAZÁÉRT EMLÉKETEKET			
APRÓ FERENCZ	CSÁNYI VINCZE	GEMES ANTAL	KIS ANTAL	LELE ISTVÁN	SZANKA MIHÁLY	TÓTH JÁNOS					
APRÓ ILLES EÜZS	CSIKOS ANTAL	GEMES GYÖRGY	KIS ANDRÁS PÁL	LIPPAL FLÓRIÁN	SZÁRAZ PÁL	TÓTH JÁNOS					
BALOGH FERENCZ	CSIKOS ANTAL	GEMES ILLES	KIS BÉLA	MAGYAR ISTVÁN	SZELEI GYÖRGY	TÓTH PÁL					
BALLAI JÁNOS	CSIKOS JÁNOS	GEMES ISTVÁN	KLIVINYI JÁNOS	MAGYAR MIHÁLY	SZEKERES PÁL	TÓTH PÉTER					
BAROS JÓZSEF	CSOKASI ANTAL	GEMES R. JÓZSEF	KLIVINYI JÓZSEF	MAGYAR BOLDIZSAR	SZECZARDI GYÖRGY	TÓTH VINCZE					
BARAKONYI ISTVÁN	DANKÓ LAJOS	GEMES MÁTYÁS	KLIVINYI ISTVÁN	MAKRA JÁNOS	SZENÁSI JÓZSEF	TÓRNAI JÁNOS					
BÁNEI ISTVÁN	DARÁZS ISTVÁN	GEMES MIHÁLY	KOCSIS ANTAL	MAKRA JÓZSEF	SZILASI FERENCZ	TÖRÖK ANTAL					
BÁNEI JÁNOS	DARÁZS JÁNOS	GONDA ISTVÁN	KOCSIS FERENCZ	MAKRA MIHÁLY	SZILASI ISTVÁN	TÖRÖK SÁNDOR					
BÁNEI JÁNOS	DARÁZS MIHÁLY	GULYÁS JÁNOS	KÖNYA ISTVÁN	MARTON FERENCZ	SZILASI LAJOS	TRIZNAI JÁNOS DAMEL					
BÁNEI PÁL	DEÁK SÁNDOR	GYÖNGYI ISTVÁN	KÖNYA MIHÁLY	MARTONOSI MIHÁLY	SZILASI MIHÁLY	UNGI ANDRÁS					
BERA MIHÁLY	DENES ÁMBRUSZ	GYÖRFI FERENCZ	KORMÁNY ISTVÁN	MOLNÁR KÁROLY	SZILASI MIHÁLY	VARGA JÁNOS					
BERTA MIHÁLY	DENES FERENCZ	GYÖRFI MARTON	KORMÁNYOS ANDRÁS	NACSA MIHÁLY	SZILI JÓZSEF	VARGA PÉTER					
BERTA MIHÁLY	DÓBÓ JÓZSEF	HEGIDÜS ISTVÁN	KORMÁNYOS MIHÁLY	NYÁRI GYULA	SZOLNOKI JÁNOS	VAMOS JÓZSEF					
BÉKÉSI MIHÁLY	DÓCZI ANTAL	HERKE ANDRÁS	KORMÁNYOS GYÖRGY	ONÓZÓ ANDRÁS	SZÓKE ISTVÁN	VETŐ MIHÁLY					
BICZOK JÁNOS	DUBSKY JÁNOS	HERKE JÁNOS	KORPA GÁBOR	PATYIK VINCZE	SZÜCS JÁNOS	VÉR SÁNDOR					
BITŐ JÓZSEF	DUBSKY OTTÓ	HÓDI LAJOS	KOVÁCS JÁNOS	PAPP SÁNDOR	TAKÁCS JÁNOS	VIGH MIHÁLY					
BOLDIZSAR PÁL	ELEKES GYULA	HORVÁTH JÓZSEF	KOVÁCS JÁNOS	PASZTOR SÁNDOR	TARI JÁNOS	VIGH IMRE					
BOROS ISTVÁN	ELEKES ISTVÁN	HUSZKAI LUKÁCS	KOVÁCS JÓZSEF	PULLMAN JÓZSEF	TARI ANDRÁS	VINCZE JÓZSEF					
BOTTYÁN ANDOR MIHÁLY	EKŐ SÁNDOR	JAKUS JÁNOS	KOVÁCS SÁNDOR	ROKK JÁNOS	TARI ANDRÁS	VIZVÁRI MIHÁLY JÓZSEF					
BOZÓ DEZSÓ	ERDEI ANDRÁS	JUHÁSZ ANTAL	KOMVÁS ISTVÁN	ROVÓ ISTVÁN	TARI ANTAL	VIZVÁRI MIHÁLY					
BOZÓ PÁL	ESZE LAJOS	JUHÁSZ MIHÁLY	KÖRÖSI FERENCZ	RÖVŐ JÓZSEF	TÁBOROSI ISTVÁN	ZAHORÁNY GYÖRGY					
BUDAI MÁTYÁS	FEHÉR ISTVÁN	KÁLMÁN ANDRÁS	KREKUSKA JÓZSEF	SÁRINGER FERENCZ	TÁPAI JÓZSEF	ZAKAR MIHÁLY					
BÚS PÁL	FRANCZIA ISTVÁN	KAKUSZI FERENCZ	LAKATOS JÓZSEF	SELYMES GYÖRGY	TÁPAI LAJOS	ZENEI JÓZSEF					
BÚZA FERENCZ	GÁL ISTVÁN	KAKUSZI JÁNOS	LAKÓ MARTON	SIMON ISTVÁN	TEODOS KÁROLY	ZENEI MIHÁLY					
BÚZA MIHÁLY	GÁL JÓZSEF	KAPAS JÁNOS	LAJKÓ JÁNOS	SIPRA MIHÁLY	TÓTH ANDRÁS	ZENEI PÁL					
CZIROK ANDRÁS	GERA GYÖRGY	KECSKÉS JÁNOS	LAJKÓ JÓZSEF	SZABÓ JÁNOS	TÓTH FERENCZ	ZIMÁNY KOVÁCS JÁNOS					
CZIROK ISTVÁN	GERA GYÖRGY	KÉRI JÓZSEF	LÁZAR KÁLMÁN	SZABÓ FERENCZ	TÓTH GYÖRGY	ZSÍKÓ ISTVÁN					
CZIROK LAJOS	GERA LAJOS	KIRÁLY JÁNOS	LELE JÁNOS	SZALMA SZABÓ PÉTER	TÓTH GYÖRGY	ZSÍKÓ MIHÁLY					
CZIROK MIHÁLY	GERA MARTON	KIRÁLY MIHÁLY	LELE ISTVÁN	SZANKA JÁNOS	TÓTH ISTVÁN	ZSÓTER PÉTER					

A SÁNDORFALVI HŐSÖK EMLÉKÉRE
EMELTE SÁNDORFALVA KÖZSÉG KÖZÖNSÉGE 1926 JÚNIUS HÓ

1. melléklet: I. és II. világháborús hősök névsora

Forrás: saját készítésű kép

2. melléklet: Pallavicini Sándor bronz dombormű
Forrás: saját készítésű kép

3. melléklet: A településnek épített templom
Forrás: Sándorfalva Kulturális Központ

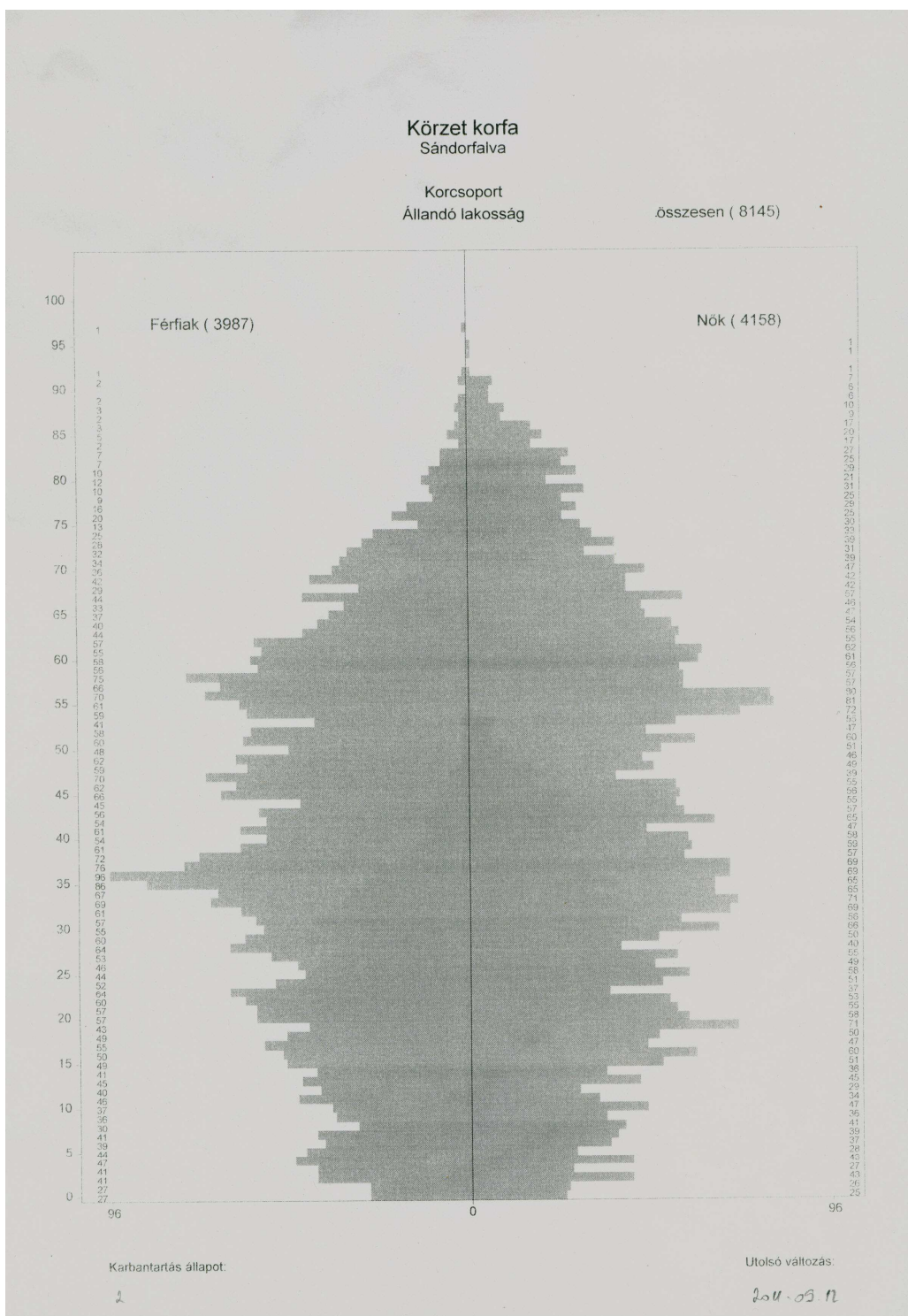

4. melléklet: A jószágigazgató által használt Pallavicini kastély
Forrás: Sándorfalva Kulturális Központ

5. melléklet: Tanácsháza

Forrás: Sándorfalva Kulturális Központ

6. melléklet: Sándorfalva körzet korfa 2011. 09. 12.
 Forrás: helyi önkormányzat népesség-nyilvántartó adatai alapján

7. melléklet: Óvoda és bölcsőde Sándorfalván
Forrás: Saját készítésű kép

8. melléklet: Felújított általános iskola
Forrás: saját készítésű kép

9. melléklet: Széchenyi Ifjúsági Községi Központ
Forrás: saját készítésű kép

10. melléklet: Műfüves labdarúgó pálya
Forrás: saját készítésű kép

11. melléklet: „Orchideás tavak” szabadidő központ
Forrás: saját készítésű kép

12. melléklet: Négylakásos bérlakás
Forrás: saját készítésű kép

13. melléklet: Idősek napközi otthona
Forrás: saját készítésű kép

14. melléklet: Korszerű buszpályaudvar
Forrás: saját készítésű kép

15. melléklet: Korszerű buszpályaudvar
Forrás: saját készítésű kép

16. melléklet: Felújított Pallavicini kastély múzeum
Forrás: saját készítésű kép

17. melléklet: Budai Sándor citeraház
Forrás: saját készítésű kép

18. melléklet: Felújított könyvtár
Forrás: saját készítésű kép

19. melléklet: Ady Endre utcai közterület
Forrás: saját készítésű kép

20. melléklet: Sándorfalvi lakosok munkahelyei területi eloszlásban
 Térképet készítette: Rácz Zoltán

21. melléklet: Sándorfalvi szülők gyerekeinek oktatási intézményei
Térképet készítette: Rácz Zoltán

22. melléklet

Felmérés a népességszám és az életszínvonalban bekövetkező változások és a beruházások közötti kapcsolatokról

Tisztelt Hölgyem/Uram!

Schmidt Alexandra vagyok, a Szegedi Tudományegyetem Mérnöki Karának harmadéves gazdasági- és vidékfejlesztési agrármérnök hallgatója, és dolgozatomban a népesség új beruházásokkal kapcsolatos véleményét kutatom. Ehhez szeretném az Ön segítségét kérni. Természetesen a kitöltés név nélkül történik, a válaszadás önkéntes, és a feldolgozás során nem lehet következtetni a válaszadó személyére.

Kérem, a következő kérdéseknél ikszelje be a megfelelő válasz jelét, illetve írja válaszát a kipontozott helyekre!

A kérdőív kitöltése mindössze 10 percet vesz igénybe.

Köszönöm, hogy őszinte válaszaival segíti a munkámat!

1) Mióta él Ön Sándorfalván?

2) Ha ideköltözött, mikor költözött?

3) Miért költözött a településre? (Több válasz is megjelölhető!)

- ☐ Megélhetés
- ☐ Olcsó ingatlan
- ☐ Látványos fejlődés
- ☐ Munkalehetőség
- ☐ Környezet sajátosságai
- ☐ Egyéb

4) Állandó lakhellyel rendelkezik Sándorfalván?

- ☐ Igen
- ☐ Nem

5) Ha lenne rá lehetősége elköltözne? Válaszát indokolja!

- ☐ Igen
- ☐ Nem
- ☐ Indoklás:

6) Mennyire elégedett a Városfejlesztő Nonprofit Kft, és a Helyi Önkormányzat városfejlesztő tevékenységével? (1-nagyon rossz, 5-nagyon jó) Válaszát indokolja!

1	2	3	4	5

Indoklás:

- 7) Mennyire élhető a város, mennyire szolgálja ki a népességet? (1-nagyon rossz, 5-nagyon jó) Válaszát indokolja!

1	2	3	4	5

Indoklás:

- 8) Mennyire volt elégedett a **beruházások előtti** szolgáltatások színvonalával? Válaszát indokolja!

	1	2	3	4	5
Városkép					
EÜ-i ellátás					
Oktatás					
Szociális intézmények					
Közlekedés					
Közbiztonság					
Kulturális lehetőségek					
Szabadidő-szórakozási lehetőségek					

Indoklás:

- 9) Mennyire elégedett a **beruházások utáni** szolgáltatások színvonalával? Válaszát indokolja!

	1	2	3	4	5
Városkép					
EÜ-i ellátás					
Oktatás					
Szociális intézmények					
Közlekedés					
Közbiztonság					
Kulturális lehetőségek					
Szabadidő-szórakozási lehetőségek					

Indoklás:

10) Ön szerint a beruházások hozzájárulnak a népességszám növekedéséhez? Válaszát indokolja!

- ☐ Igen
- ☐ Nem
- ☐ Részben
- ☐ Indoklás:

11) Melyik településen dolgozik?.....

12) Ha gyermeke van, hol jár bölcsődébe, óvodába, iskolába?

13) Az Ön életszínvonalában bekövetkezett-e valamilyen változás a beruházásoknak köszönhetően?

- ☐ Igen
- ☐ Nem

14) Ha igen, milyen jellegű ez a változás?

15) A következő kérdésekkel a beruházásokat fenntarthatóságuk szempontjából vizsgálom!

A: Ön szerint a beruházások milyen hatással lesznek a környezetre?

- ☐ Környezetkímélők
- ☐ Közömbösek a környezetre
- ☐ Nem tudom megítélni

B: Ön szerint a beruházások mennyire lesznek hasznosak a jövő nemzedékek számára?

- ☐ Lesz, akiknek közömbös
- ☐ Mindenki számára hasznos
- ☐ Nem tudom megítélni

C: Ön szerint évek múlva a karbantartási munkákat (pl.: felújítás) az önkormányzat milyen forrásból finanszírozza?

- ☐ Saját forrásból
- ☐ Külső forrásból
- ☐ Nem tudom megítélni

16) Ha lehetősége lenne rá, milyen jellegű beruházást kezdeményezne a településen?
Válaszát indokolja!

.....
.....

17) Az Ön életkora?

18) Neme?

- ☐ Nő
- ☐ Férfi

19) Legmagasabb iskolai végzettsége?

- ☐ 6 elemi/8 általános
- ☐ Szakmunkás
- ☐ Szakközépiskola/gimnázium
- ☐ Főiskola/egyetem

Köszönöm a segítséget!

NYILATKOZAT

Kijelentem, hogy a szakdolgozat saját munkám, minden felhasznált forrásmunkát az irodalomjegyzékben megneveztem.

A szakdolgozatot az „Útmutató a szakdolgozat készítéséhez” kari segédlet alapján állítottam össze.

Szeged, 2011. november 03.

.....
aláírás